పిఠాపురము
శ్రీ విద్వజ్జన మనోరంజనీ ముద్రాక్షరశాల
1930—2.

పీఠిక.

విద్యార్థుల కుపన్యాసరూపమున విషయమును బోధించుటకంటెఁ గథారూపమున బోధించుట సులభముగా నుండును. అట్టికథలను గ్రొత్తగ వ్రాయుటకంటెఁ బూర్వకవుల కావ్యములలోని కథలను బోధించుటవలనఁ గావ్యగుణమునం దధిక గౌరవము గలుగఁగలదు. కావునఁ బూర్వకవులగ్రంథములలో నుండి మేమీ నీతికథలు విద్యార్థుల కధికోపయోగకరంబులుగా నుండునని యెంచి యేర్చి కూర్చి ప్రకటించితిమి. విద్యాధికారులు మా యుద్యమమును సాదరింపవలయునని కోరుచున్నాము.

ప్రకాశకులు.

విషయసూచిక

నీతికథావల్లరి

ప్రథమభాగము.

౧ చదువుకొన్నమూర్ఖుఁడు.

క. గార్గ్యుఁ డను విప్రుఁ డొకరుఁడు
దుర్గారాధనముఁ జెక్కు దొసఁగులఁ బఱచున్
దుర్గాటవిలోఁ జేయ ని
ర్గళగతిఁ దన్నుఁ జూచి యాయంబికయున్. 1

క. వర మడుగు మనిన మ్రొక్కుచు
సరభసమగుకాంక్షతోడ సంజీవని ని
ర్భరకరుణ నాకొసఁగుము
పరమేశ్వరి యనినఁ గొన్ని పచ్చనియాకుల్. 2

చ. తలఁచినమాత్ర నాత్మకర
తామరసంబున నున్న వాని ని
మ్ములఁ గృపసేసి వీని రస
ముం బఱుపైఁ జిలికింపఁగా శవ

మ్ములకును బాగిరముల్ గఱిగి
ముందటిరూపము వచ్చి తేజముం
బలమును జెంది పూర్వగుణ
భంగిఁ జరించుట కల్గు నెల్లెడన్. 3

క. ఎండవు తఱుగ వపచు నిడి
చండిక పొడఁగానరాక చనుటయు మదిలో
నిండిన సంతసమున వి
ప్రుం డవికొని యాత్మపురము త్రోవనొకరుఁడున్. 4

చ. చను నెడ నిర్మనుష్య మగు
చక్కటి వప్పెనుగాన నెండిపో
యిన యొకపుండరీకశవ
మిారము వెల్పల నున్నఁ జేరఁగాఁ
జని తనకన్నయౌషధము
శక్తి నిజంబుగఁ జూడ నెంచి చే
త నలంపి యాకులం బసకు
దానిపయిం బిడిచెం గుబుద్ధి యై. 5

చ. పిసిచిన నేమిచెప్ప నతి
భీకరమస్సహాపుండరీక మ
ప్పుడ తన నిద్ర మేల్కనిన
పోలిక మ్రోగుచు బిట్టు లేచి యు

వ్యాఘ్రుఁ గగువిప్రుఁ గూయిడఁగఁ
జేసి మృతుం బొనరించి మ్రింగె మే
ల్వడసియు బుద్ధిచాలనియ
భాగ్యులు తత్కాల మొందసేర్తురే.

క. మఱియు కళాకృషిబీజము
మఱియు తనఫలప్రదక్షమాజము తలఁపన్
మఱియు చెలి మఱియు చుట్టము
మతిహీనులు చూడ మొఱకుమ్రాఁకులు ధాత్రిన్. 7

---

౨. పోరునష్టము.

క. నర్మదతటమున హింసా
కర్మం బారు లెఱుఁగకుండఁ గాఁపుర ముండున్
ధర్మమునఁ జరించు కపట
ధార్మిక మొక్కపులి యొక్కతరుకుంజమునన్. 1

వ. ఇట్లు వర్తింపుచుండ నొక్కనాఁ డవ్వనంబున మృగంబు లెల్లఁ బెద్దయు సన్నుతిమ్ముఁ బరిపాలించుట పేఁడెన నదియును హింసాధర్మంబున దండనం బొనరింపంగాని న్యా యక్క న్యాయాంగము బుట్టినదని తనమనస్సున బహుభంగి శిక్షిం

పఁగలవాఁడ ననియె నవ్విధంబు బల్లు చెల్లుమండ నొక్క-
నాఁడు. 2

క. ఒక్కయెడం దమలో నొక
బొక్కకు వా దడిచి శశకముఁ గపింజలముం
గ్రుక్కునఁ బఱతెంచి పులికి
మ్రొక్కుచు నిజవాద మిరువురుం జెప్పటయున్. 3

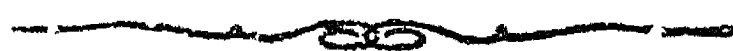
వ. ఆవ్యాఘ్రంబును వానితోడ. 4

గీ. ముదిసినారమ్ము కానము మున్నువోలె
శ్రవణములు దూరమును వినుశక్తి లేదు
కదియఁ జనుదెంచి చెప్పుఁడు కార్యమనుఁడు
నవియుఁ దేకువమాలి డాయంగ నదువ. 5

క. ముందటికాళ్ళం గొని యా
కుందేలుం గైదుఁ బట్టికొని గొంతుక నం
దండ కఱచి భక్షించి య
మందప్రీతిఁ బులి శౌర్యమత్తమై యుండెన్. 6

క. అలఁతు లగుకార్యములు ఘన
ములుసేసి చలంబుపేర్మిఁ బోరఁగ నది రా
జులచెవులఁ బడ్డ నిరుదెఱఁ
గులవారికిఁ జాల గీడగుట సందియమే. 7

3. అకారణకలహము, ఆత్మవినాశము.

క. ధరణిపయి లాటనరపతి
పురిఁ దేనియ నమ్మికొనుకు బోయలపల్లెం
జరియించుచుండువాఁ డొక
పురుషుం డది యొక్కకలశమునఁగొని కడఁకన్. 1

వ. అరిగి యానగరంబున నొకసన్నపు వీథియందు. 2

ఉ. తేనియకుండ మోచికొని
దిక్కులు నాలుగు బిక్కచూడ్కి నే
దేనియుఁ జూచుకొంచు నొక
యేనిక కట్టెదుటన్ మదాంధమై
రా నచటం దొలంగెడు పు
రంబుజనంబును జూచి భీతుఁ డై
దానును నుత్తరించుచుఁ బ
దంబులు తొట్రుపడంగఁ బాఱుచున్. 3

గీ. పడఁకుఁ గొని నిలువఁ ద్రొక్కని యడుగు కొంత
జాఱి ప్రెుగ్గతిలంబడఁ బాఱుటయును
నిండి మూఁపునఁదాల్చిన కుండ తొలఁకి
యొలికె మధుబిందు వొకకొంత యుర్విమీఁద. 4

సీ. ఆతేనెబొట్టున కచట నీఁగలుముసి
రిన వానిఁ బట్టంగ నవి కడంకఁ
జేరె నచ్చటి కొక్క చెలఁది, యాచెలఁది మ్రిం
గిన బల్లి నొకపిల్లి దినియె, నంత
నాపిల్లిఁ గఱచె రాజాధీన మగువేట
కుక్కయొక్కటి, దానిఁ గోప మడరఁ
బొడిచె బిడాలంబు, నొడయనినగరికు
క్కలవారు చంపిరి కడఁగి దాని

గీ. దాని వాడవారు తవిలి చంపించిరి
కుక్క, నంతఁ గినిసి కుక్కవేఁట
కాండ్రు రందఱేఁగి కత సవిస్తరముగ
నృపతితోడఁ జెప్ప నృపతి యలిగి. 5

మ. తగ వూహింపక యూరివాడప్రజలం
దాఁ జంపఁగాఁ బంచినన్
జగతీవల్లభుఁ డైననేమి యని యు
త్సాహించి సన్నద్ధులై
నగరం గొల్వనివార లొక్కదెసనై
నానాయుధోపేతులై
తెగి భూపాలకసేనఁ దాఁకిరి మహా
క్రోధంబుతో నార్చుచున్. 6

ఉ. రెండుతెలుంగుమూఁకలును
రిత్తకు రిత్త చలంబుపెంపునన్
భండన ముగ్రభంగుల నొ
నర్పఁగఁ బెక్కులు ద్రెళ్లెఁ బీనుఁగుల్
కండలుఁ బ్రేవులుం గలసి
కాలువలై యెసలారె నెత్తురుల్
కుండలచారుమస్తములు
గుప్పలుగట్టె పురంబువీథులన్. 7

వ. అట్లగుటం జేసి. 8

క. కడుసన్నపుఁగార్యము నె
క్కుడురోసముతోడఁ బెనఁగి కుమతులు మహాఖ్యం
బుడుఁగక పెద్దయు సేగిం
బడుదురు మును లాటనృపతిపాలురు వోలెన్. 9

౮. దుర్జనుని దూరము చేయవలయును.

సీ. ఒకపర్వతముమీఁద నొప్పెడుకొలనిలో
నంచలు కొన్ని యిచ్ఛానువృత్తిఁ
బగ లెల్ల విహరించి భానుఁడు గ్రుంకంగఁ
బాపత్మ్మలకుఁ జేరఁ బ్రాకిరని

యున్నతోన్నతమగు నొకగండశిలయందు
రే లెల్ల సుఖలీలఁ గ్రాలుచుండు
నట్లుండఁ దద్గ్రహణాపేక్ష నొకబోయ
తెంకిపట్టరసియుఁ దేఱిచూడ

గీ. లేక యరిగెను నొకనాఁడు కాక మొకటి,
ప్రొద్దుగ్రుంకిన నచటుగాఁ బోయిపోయి
ఖగనినాదము విని వానిఁ గదియవచ్చి,
యుండుటయు దానిఁ గని హంసయూథ మెల్ల. 1

ఉ. ఎచ్చటనుండి యెచ్చటికి
నేఁగెద వేమి ప్రయోజనార్థమై
యిచ్చట నిల్చి తీవనిన
వేటి తినంజని కుక్షి నిండఁ గాఁ
జెచ్చెర నుక్కుపట్టునకుఁ
జేరఁగఁ బోయెడి ప్రొద్దు లేమి నా
కిచ్చట నుండఁగా వలసె
నిట్టిది నావిధమంచుఁ జెప్పినన్. 2

క. అగుఁగాక నిలువు మని హం
సగణం బంతయును బలుక సంకటపడుచున్
సుగుణుఁడు మతిమంతుం డను
తగ వెఱఁగినయంచ యొకటి దా నిట్లనియెన్. 3

గీ. సబము నెంగిల్లు దీనిభోజనము క్రూర
మిట్టియెగ్గులు వేయును నేలచెప్ప
ఖగములందుఁ జండాలుఁడు కాకమనుట
కడుఁబ్రసిద్ధంబుగాదె యూనొడువువినదె. 4

క. వల దీరే యిది మనకడ
నిలిచినఁ గీడొందు మనల నేఁ జెల్లిటిలో
పలఁ జేరకున్నఁ గాలము
తలనైనను జేరు నింత తథ్యము సుండీ. 5

వ. అనుటయుఁ గార్యం బెఱుఁగనితరుణమరాళములు కొన్ని
యమ్మతిమంతునుద్దేశించి. 6

గీ. ఇంతవల్దువాద మీకాకి యొక్కటి
యొక్కరాతిరిచట నున్నమాత్రఁ
గీడు సేయ ననుచుఁ గీనువగొట్టుట
యిద్ది వెఱపు గాక యెఱుక యగునె. 7

క. పెక్కులు బుద్ధులు గఱచిన
నెక్కుడు భయమనుట నిక్కమింక బహూక్తుల్
తక్కు మిదియుఁగా కిది తా
నెక్కడికిం బోవుఁ దిమిర మిప్పుడు రాఁగాన్. 8

క. అని పలికి దాని నుండం
బనిచి యభీష్టంబు లైనఫలములచే భో

జన మొనదింపఁగ నుండఁగఁ
దనయిమ్మల వాయసంబు దగ నివసించెన్.

వ. ఇట్లు వసించుంచి. 1

సీ. అచల రెట్టఁ బెట్టి యర్కోదయము గాఁగఁ
దడయకరిగెనంత దాని రెట్ట
శిలలసంధిఁ బొంద మొలచె నం దొకవట
భూజఫలములోని బీజముండి. 1

మ అది నానాఁటికిఁ బెర్చి శాఖల విహా
యస్స్పర్శమై యుండఁగాఁ
బలియోంష్ఠం జనునంత నూడలు కడుం
బల్వారి వర్ధిల్లుచుం
గదిసెన్ వచ్చి యధిత్యకాతలమునం
కన్ మాన్పఁదాఁ బ్రాఁకి య
భ్యుదితానంది కిరాతుఁ డొగ్గె నురు లా
భూజంబునం దెల్లెడన్. 12

చ. ఉరులు కుజంబునం గలయ
నొగ్గి నిషాదుఁడు చన్నమీఁద భా
స్కరుఁ డపరాద్రిఁ జేరె జల
జాతవనంబులఁ గ్రీడ మాని స
త్వరగతి మీఱి మీఁదికి సి
తచ్ఛదముల్ చనుదెంచి యాఁగి పా

గురికలఁ జిక్కి యన్నియును
గుందుతఱిన్ మతిమంతుఁ డిట్లనున్. 13

మ. మన కీపాటులు వచ్చెఁ జూచితిరె నా
మాటల్ వృథాహంకృతిన్
వినఁగా నొల్లక యల్లరాత్రి యుచటన్
మీరెల్ల వాదాడి యుం
చిన యాకాకము రెట్టతో మొలిచి హే
చ్చెం జూవె యీమఱ్ఱి డి
గ్గిన యాయూడలఁ బ్రాఁకి కాదె మన కొ
గ్గెం బోయెఁ డీజాలమున్. 14

క. తగువానిపలుకు సేయుట
తగ వెఱుఁగక యడిచిపడమి తమవారలతో
సగుణత్వము గొను టుత్తము
లగుణము లటు గామి యధములగుణము లరయన్. 15

చ. అనవుఁడు వంచ లిట్లను మ
హాత్మ భవత్ప్రతిభావిలంఘనం
బున మన కిట్టికీడిపుడు
పుట్టె నుపాయము కల్మిదీనిఁ బా
పనలవియేనిఁ బాపి హిత
బంధుల నిన్నునుఁ గాచికొమ్ము నీ

పనిచినయట్లచేసి భట
భావముఁ బొందెద మెల్లవారముఁ. 16

వ. అనుటయు మతిమంతుం డిట్లనియె—పరస్పరవశ్యు లగు బంధువు లాపద గడవవచ్చు నింకనైన మదీయవచనంబు లంగీకరించెద రేని వినుం డని మతిమంతుం డిట్లనియె. 17

సీ. కంఠమూలంబునఁ గదిసినయీయురు
లూడిచికొనిపోవు యుక్తి లేదు
గాని చావక యుండఁ గల దుపాయం బైక
మత్యంబు గలిగిన మనకు నెల్ల
నెట్లన్న నిజ్జాల మొడ్డినవేఁటకాఁ
డేతెంచు నిందుకు వే తడయక
యప్పుడు మనమెల్ల నపగతప్రాణుల
కరణి నుండినఁ జాలు; నురులఁ బాపి
గీ. చచ్చినవి మున్న యని తాను జంపు టుడిగి
వటముక్రింద నన్నిటి దిగవైచు వాఁడు
డిగ్గ నరుదెంచుతఱిఁ గని దిగ్గనంగఁ
బాఱిపోద మెవ్వరమును బట్టువడక. 18

వ. అనుటయు సంతసిల్లి మరాలంబు లన్నియునిది లెస్సమతం బని నిశ్చయించి యమ్మతిమంతునుపదేశంబున నట్లయుం డునంత. 19

గీ. వేగుటయు వచ్చి బోయ యవ్విహగయూథ
మున్నచందంబుఁ గనుఁగొని యుల్ల మలరఁ
గడసినవి పుల్గు లురులచే మెడలు బిగిసి
యనుచు వల యెక్కి డిగనైచె నంతవట్టు. 20

క. ఒకఁడొకఁడు డిగ్గనైవఁగ
సకలంబును బోవు గట్టి సంభ్రమమున ని
ల్వక చనె మతిమంతుఁ డొకఁడు
నొక కడపటిశాఖయందు నురి నురిడంగన్. 21

గీ. అతనిరాకఁ దలంపక యధికభీతిఁ
బోవుటయు జిచ్చవడి ముండ్లపుల్గు లకట
మోసపుచ్చెర నన్నని జూసి బోయ
యలిగి మతిమంతు మెడ బిగ్గ నులిమి చంపె. 22

క. మతి ధృతి లేనివెడంగుల
మతి గలిపినసుమతికిం బ్రమాదము వచ్చున్
మతి గలిపిన మతిమంతుఁడు
సితచ్ఛదోత్కరము చేతఁ జెడ్డవిధమునన్. 23

క. మతిమంతుం డవ్విధమున
హతుఁ డయ్యెం దక్కఁగలుగు హంసలు దుఃఖా
యతనంబు లయ్యెఁ దముఁ గు
త్సితకాకం బొక్కరేయి సేరినకతనన్. 24

---

౫. క్రూరుఁడెప్పుడును కృతఘ్నుఁడే.

శా. లీలానిర్జితసర్వజంతు వన బ
లిష్ఠుఁ డేపుకొన్నట్టి శా
ర్దూలం బొక్కజరన్మృగంబు నొకచో
దుర్గాంతమై వేసి త
త్కీలాలం బది మున్కఁ గ్రోలి యుదరో
ద్రిక్తద్బుభుక్షానల
జ్వాలల్ తన్నుఁ గప్పఁగఁ దల్చె శితమాం
సం బొంది భక్షింపఁగన్. ౧

ఉ. కోఱలసంధి నెంపమ్ములు
గ్రుంకిన నంత దినక్రమంబునన్
మీఱిననొవ్విఁ భుక్తిఁ గొన
నేరక యాననగహ్వరంబునం
గాఱెములాలతోడఁ బులి
గ్రిచ్చఱి లోఁబడియుండ మ్రానిపైఁ
గూఱినవంత నొక్కద్రుమ
కుట్టవిహంగము దాని కిట్లనెన్. ౨

ఉ. నొవ్వి యలంపఁ గూసెదవు
నో రొకమాఱు దెఱ్వుము ముఖాల్ము వేల్పుకో
తెవ్విలు రాలుఁ జొక్కినను
నెరింపఁగ దెచ్చ దరటుసాధ నీ

కివ్విధ మైనయాపదకు
నేదికతంబు విశ్వాత్త సౌఖ్యకరా
యెవ్వగి నెట్లు సేయుదు వి
హీనమతిం బ్రతికూలుఁ డైనచోఁ. 3

క. అనుటయు దానికిఁ జెప్పెం
దనపొందిన వేధ్ముపులి; యుదారోపాయం
బునఁ దీనిఁ బుత్తు నేమే
లౌనరించెద వని విహంగ మొయ్యనఁ బలికెన్. 4

చ. అనవుఁడుఁ జిత్రకాయము ప్రి
యంబున నట్టిద యేని సౌఖ్యమే
లని మితి సేయ నేమిటికి
నాప్తసఖుండుగ నిన్నుఁ జేసి యే
వనమున నేమిజంతువు న
శారణఁ జంపిన మాంసఖండము
గొను మని యిత్తు నేహితముఁ
గోరినఁ జేయుము నీకు నెచ్చెలీ. 5

క. నావుఁడుఁ బెద్దయు విప్పుగ
నీవదనముఁ దెఱవు మనుచు నియమించి దురం
తావిర్భావితసాహస
మై విహగం బటఁ దఁజొచ్చె నతినిపుణతతోన్. 6

సీ. దంష్ట్రికలు పాదమునఁ గొని తన్ని సంధి
నున్న యెముకను సంచున నూఁదిపట్టి
పాపి కదలిచి పెఱికి యాపక్షి యధిక
వేగమునఁ బులివాఁగడ వెడలిపోయి. 7

క. ద్రుమశాఖనెక్కి యెముకను
నుమిసినఁ బులినోరు నొవ్వియుడిగి మఱి దిన
క్రమమునఁ బుండాఁజిన నో
క్కమహామృగము వధించికొని యొకనాఁటన్. 8

క. నమలంగా నచ్చోటికి
క్రానక్కటము వచ్చి కట్టెదుట నిలిచి మృగో
త్తమ నాభుక్తికిఁ దగుమాం
సము వెట్టుము పలుకుఁ మృదువచనములు నాతోఁ. 9

వ. అని పలుకుటయు. 10

క. నీ వెన్నఁడు మాంసం బే
లా వలసె నీకు నేను లంచము వెట్టన్
నీవు పులుఁగ వే మృగపతి
నా వచనమ్ములఁ బ్రయోజనము నీ కేలా. 11

క. అనవుఁడు నెఱుఁగవె నన్నా వ
దనకుహరములోనఁ జొచ్చి దౌడలయెడ నా
టినశల్యముఁ బెఱికిన చెలిఁ
జను నే నడు మఱవ నీకు శార్దూలపతీ. 12

వ. అనుపలుకులు వినవృక్షము నది యాదృశ కష్టంబులతో నిట్లనియె.

గీ. కాయ లుడిపోయినట్టి వృక్షంబు
మొల్లఁ గడచిన ధేనువు నేఱుఁ గ
నతఁడుఁ గార్యము దీర్చినయతఁడు న
కాని యాదరణీయులు గారు పిదప. 14

వ. అది మెట్టదనిన వినుము. 15

మ. విపినాంతర్బహుసన్నిభాతుకుఁడనై
విఖ్యాతకృత్యుండనై
కృప యొక్కింతయు లేని నావడనము
శ్రీహారతిం జొచ్చినం
గుపితత్వంబున ...
ముం గ్రమ్మఱ గ్గి
యుపకారం బన నింతకంటె మఱియుం
గొం డెద్ది యూహింపుమా. 16

వ. అని యిట్లా వ్యాఘ్రంబు ప్రలాపింప నప్పటికిం జేయునది
లేక బ్రహ్మకుట్టంబు తొలఁగిపోయి యాత్మగతంబున. 17

క. ఇలపైఁ బాదాహతమై
తలవట్టెడు నెగసి ధూళి; తా నోకరుచే
నలఁపఁబడి వానిఁ దొడరం
దలకిన యచ్చెటికంటెఁ దమ్ముఁడ నా కాఁడే. 18

మ. అని చిత్తంబునఁ దెంపుఁ జేసికొని గో
ష్పాధిష్ఠమై పొంచి కీ
డొనరింపం దఱి వేచి యుండి విహగం
బొక్కింత యాలస్యమూ
నిన శార్దూలముకన్నుఁ గోఁబొడిచి పూ
ర్ణాభూతసంతోషమై
చని భూజాగ్రముఁ బొంది యిట్లనియె హా
స్యప్రౌఢవాక్యంబులన్. 19

క. వింటే మృగమా పోయిన
కంటికి వగవకుము రెండుకన్నులు పోలియుం
గొంట యుడుఁగుటకు నొకక
న్నుంటకు సంతసముఁ జెందు టుచితము నీకున్. 20

క. అని పలికి యది నిజేచ్ఛాం
జనుటయు నయనంబునొవ్వి సైఁపక పులి య
వ్వన మరిపన్ వాపోవుచుఁ
దనదు కృతఘ్నత్వమునన తా హతమయ్యెన్. 21

వ. కావున. 22

క. బలహీనులనుచు ధీమం
తుల కెగ్గులు సేసి పొందుదురు కీడు మహా
బలులయ్యు గ్రామానిపోటుం
బలుఁగుఁ బరిభవించి పెద్దపులి చిక్కెయున్. 23

౬. అల్పు లుపకారులనే యవమానింతురు.

క. కోసలదేశంబున ధా
రాసురుఁ డనఁగాఁ గలండు రాజతఁడు నయ
వ్యాసంగము ధర్మంబుం
బాసి చరింపంగఁ దొడఁగెఁ బ్రజలుం దలంకన్. 1

క. ఆరాజు సేయునెగ్గులు
కారణముగ జనపదమునఁ గఱవగుటయు ను
న్నారాష్ట్రంబు వదలు నా
ధారమ్ముగ నుండుకాకితండం బెల్లన్. 2

వ. ఒకయెడం గూడుకొని. 3

క. ముంగిళ్ళ నెంచుపులు గా
నంగఁబడవు గలుగుపట్టునం గాపురుషు సం
బెంగిలి మెతుకులు చల్లుట
యుం గలుగదు మున్నువోలె నుర్విం దలుపగన్. 4

క. కడు బలు విడవే రిచ్చటి
వెడమాయపుటాస లెల్ల వేగ విడిచి యెుం
డెడ కరిగి నేరిచినక్రియఁ
గడుపులు రక్షించుకొనుట కార్యము మనకున్. 5

వ. అని కాకుల్ తమదేశముం విడిచి భు
ర్వ్యకాంతం బొందెనియుం

జనుచో చెవ్వులఁ బ్రోవ నొక్కయెడఁ గా
సారంబులోనుండి క
న్గొని మోదంబున నీరుకాకు లనుప
తతుల్ పక్షిజాతిత్వమా
త్రినిబద్ధం బగు బాంధవంబునన చే
రంబోయి ప్రార్థించుచున్. 6

ఉ. తోఁకొనివచ్చినం దొలుతఁ
దోయజషండము దన్ను తియ్యనీ
తేఁకలు వోవఁ గ్రోలి దరి
ని మ్మగుచెట్టుల నీడ నుండఁగాఁ
బ్రోఁకలు గట్టి వారిఖగ
ముల్ తమముందఱఁ బెట్టు మీలఁ జే
రాఁకిలి యల్లఁ దీర్చుకొని
యచ్చట నద్దినరాత్రి ముండుచున్. 7

సీ. కదలి తేకువ నేఁగఁగడగుచో నప్పుడు
నీరుకాకులు వచ్చి మీర లేమి
పనికి నెచ్చోటికిఁ జనియెద రనిన మా
వసియించుదేశము వగ్రహమున
నలఁగిన నాహారములు లేక యుండఱుఁ
బడిన క్షామముల కొండుకడకు

నతిగెద మనిన వాయసములఁ గారండ
వములట్టిదేని సేవలను నేల

గీ. యిచట నిల్వఁడింక దీకొల నెన్నఁడు
జలచరములు నిండుఁ జాలఁ గలవు
ననుభవఁ గాకు లబ్బ వామిషంబులుపకాకు
మేము సేఁదు వెరవు లేమిఁ జేసి. 8

క. కావున నుదరము లిచ్చుట
నే వెరవునఁ బ్రోచికొందు మే మనుటయు మే
మీవిధ మెఱుఁగుచు నుండొక
కావునకుం బోవనిచ్చుట తగవె మాకున్. 9

వ. అని మఱియును. 10

క. కారండవమ్ము లనియెన్
మీ రూరక కొలని కెఱుత నిలువుఁడు మీకా
హారంబులు గా నిచ్చలు
వారిచరోత్కరముఁ బెట్టెఁ వారము తనియన్. 11

వ. అనుటయు నగుఁగాక యని నిలిచి. 12

మ. జలపక్షుల్ వెలివైపఁ గ్రొవ్వు గలమ
త్స్యవ్రాతముల్ మింగుచున్
జలజావాససమీపకుంజశిశిర
చ్ఛాయాప్రదేశంబులన్

లతిఁ గ్రీడించుచు లీలన ట్లమితకా
లం బచ్చటం బుచ్చి యు
బ్బలిపుష్టంబులు పుష్టదేహములతోఁ
బ్రహ్లాదముం జెందుచున్. 13

క. తమదేశంబున దుర్భి
క్షము వాయుట యరసి రొంటేఁగి చనుచుండి విచా
రము సేయఁ దొడఁగె నప్పుడు
తమలో నన్నిచఖగవితానము లెల్లన్. 14

క. కారండవములు మన కుప
కారము చేసినవి వీనిఁ గన్నుమొఱఁగి పో
నేరకయుండినఁ బ్రత్యుప
కారము సేయంగ శక్తి కలదే పిదపన్. 15

వ. అనుపలుకులు విని యందుఁ గొన్ని యిట్లనియె. 16

క. వీరికిఁ జెప్పక పోయినఁ
జోరత్వమువచ్చుఁ జెప్పి సులభప్రీతిన్
వీ తనువఁ జనినఁ బ్రత్యుప
కారం బొకయపుడు సేయఁగావలయుఁ దుదిన్. 17

వ. అట్లగుటం జేసి. 18

క. వీరు మనకుఁ జేసిన యుప
కారం బప్పంగ నిజేల కైకొనిపోవన్

పీలితమయి దప్పెక్కట
యారోపింపుదముగాక యనిరెల్లఁ జెలుల్. 19

క. అనవుఁడు వీరలమీఁదను
నొనరింపఁగ దోస మొకటి గొలునతినయది క
ల్గునె యనుచు వెదకి కొఱఁతలు
గనుఁగొని యన్నియును జలఖగంబులు కడుఁన్. 20

వ. చని వాని నుద్దేశించి. 21

క. చిరజీవము మానామము
సరకే మా కొకటి యిష్టసంహారమువై
వరుగక మీ రిట నాఁపినఁ
బరిభవములఁ బొంద నాఁపఁబడితిమి మీచేన్. 22

చ. నెల పదిహార్లు లే మిచట
నిల్చినమాత్రిన మాకు మీర లెం
గిలిసతతంబు వెట్టితిరి
కిల్బిషవర్తనులార యక్కట
కలుగవె యెట్టివారికి జ
గంబున నోడల బిడ్డ బిడ్డలో
డలుఁ జనుదెంచునంట యక
టా విని గే బుటుఁ జేయఁ గూడునే. 23

వ. అనియున్నంగాక. 24

క. పుచ్ఛంబు లెత్తి మీావగు
పుచ్ఛంబులక్రిందు మాఱుఁ బోరిఁ జూపుచు న
స్వచ్ఛు లయి నీటఁ గ్రుంకెడు
తుచ్ఛుల మిముఁ దిట్టఁ జాలుదుమె యెట్లైనన్. 25

గీ. వ్రితులు తూాలోన సగ ముండు వార లిచటఁ
జేరు టాడిగ నెల్ల రాహార మెపుడు
సరసిఁ గ్రుంకుచు మీారు పుచ్ఛములక్రిందుఁ
జూపఁ జూచుచుఁ గోఁతలు చుట్టుకొనిన. 26

వ. అని పలికి 27

క. మీాకో ఆగామములు సర్వము
మీా కుండుంగాక యనుచు మింటఁ గలగొనఁగ
గా కాః యని యఱచుచు వెసఁ
గాకులు పూర్వప్రదేశగమనముఁ జెందెన్. 28

వ. అట్లగుటం జేసి. 29

క. ఉపకార ముత్తముఁడు తన
కృపమొక్కలమున నొనర్పఁ గిల్బిషుఁ డొకప్ర
త్యుపకారము వెదకం డొక
యపకారమె రోయు నొండె నాపదఁ జేయుఁన్. 30

౭. లోభము నాశనహేతువు.

సీ. విజయపురప్రాంతవిపినాంతరమునకు
బోయ యొక్కఁడు వేటకోయి యచట
వనహస్తిఁ గనుఁగొని వల్మీక మెక్కి భ
ల్లమునఁ దుండము గ్రుచ్చి సమయఁజేసె
వానియెక్కిన పుట్టలోన వెల్వడి భుజం
గం బక్కిరాతునిఁ గఱచె నంత
వాఁడును మొలనున్న వాఁడికుఠారంబు
గొని దాని వధియించి కూలి యీల్గె

గీ. నచటి కొక్కనక్క యరుదెంచి ముదమంది
యేనుఁ గాఱునెలలు మాకువుండు
సప్తవాసరములు సర్ప మేకదినంబుఁ
బోవుఁబొమ్మ తనకు భుక్తి కనుచు. ౧

క. నేఁటి కివి గంటివెట్టఁగొ
నేఁటికి నీబోయవింట నిడ్డనరము లీ
పూఁటఁ గడపఁజాలవె యొక
నాఁటం బ్రాణంబు సనునె నవసినమాత్రిన్. ౨

క. అని తలఁచి మెక్కఁ బెట్టిన
ధనువుఁ గదిసి దానికొమ్ముఁ దనగొంతుంగో
లున మోచియుండఁ జెలఁగుచుఁ
గొనయంబునరంబు లూఁడ్చుఁ గొఱకఁ దొడంగెన్. ౩

గీ. కనుచు లోభ్యుఁ డొకఁడు నానిచి కొఱకంగ
గొనయ మొల్లఁ ద్రెవ్వి ధనువుకొమ్ము
పొడిచి గళము నాఁటి పెడతల వెడలినఁ
గూసికొనుచు నక్క కూలి గెడసె. 4

వ. అట్లగుటం జేసి లోభం జొప్పదు. 5

---

౮. అతివ్యయ మాపదకు మూలము.

గీ. పెక్కునీళులు లేనట్టి యొక్కమడుఁగు
కేలిన మన్నత మఘునాదికేళి యొకటి
చీకుకొక్కెర యొకటి వసించు నచట
వారిజహుతరజలచరాహార మగుచు. 1

క. అది యొకనాఁ డంబరమునఁ
బదివేలు బకాదివారిపక్షులు సనఁగా
నదె నాకొలసాములు వో
యెద రని యడ్డముగఁ బాఱి యెక్కుడుప్రియముల్. 2

క. కావించి మీర లూరక
పోవుట దగ దల్లభూజమున నిలుతు మదీ
యావాసం బది యచటికి
రావలయును బాంధవాభిరంజన మొనఁగన్. 3

వ. అని తనవసియించు నారికేళంబును జూపి ప్రార్థించి మఱియును. 4

క. కొలనొక్కటి కల దచ్చట
జలములు నాహారములు పరిశస్తరుమలతోఁ
గలిగెడి నేఁటికి మాటలు
కొల మెల్లను బాగడ వింద గోరి యొనర్తున్. 5

వ. అను పలుకులు విని బుద్ధిమంతంబు అగు విహంగములు కొన్ని.

చ. వలవదు మమ్ముఁ నాఁగ గుణ
వంతుఁడ వీవు కొలంబువారిపైఁ
గలిగిన భక్తియుం బ్రియముఁ
గన్గొన సంతసమయ్యె నిచ్చలున్
నిలిచినఁగాని కాచె గమ
నింపఁగనిమ్మని పెక్కుభంగులన్
బలికినఁ బోవకున్నఁ గని
పక్షులలోపలఁ గొన్ని జావితోన్. 7

క. ఈయూథ మిది యనంతము
నీయిర వెడలేదు నిలువ నీచెప్పినయా
తోయంబుల నాహారము
మాతెఱుఁగనియవియె యల్పమాత్రము అవియున్. 8

వ. అన్నఁగాక. 9

క. కనుఁగొనుము వంద లిపి మఱి
చను నొండొకదెసకు నీవు చాలవు నీకో
ర్పని యైనను జలబాగము
మునయంతయు నోర్చు మదుఁగు పోనిమ్ము మముఁన్. 10

చ. అనుటయుఁ బాత్తువారికృప
నన్నియుఁ గల్గెదు నన్నుఁ ద్రోచిపో
యినఁ గులమెల్లఁ గన్గొనఁగ
నిప్పుడ మేను దోఱంగువాఁడఁజూ
డనుడుఁ బతత్రికోటి మన
కారడిఁ బాపముఁ బొందనేఁటి కి
ట్లని యితఁ డూడ నంచుఁ జని
రంధఱుఁ గొక్కెరయింటివిందులై. 11

వ. అట్లు పోయి. 12

మ. మడు వెల్ల న్వొరఁజూడి మందుకయినన్
మత్స్యంబు లేకుండ న
ప్పుడు రెండొంటికి మున్ను మ్రింగి విహగం
బుల్ మాపు నిల్వంగ ని
క్కడ నిమ్మిమియుఁ జాల దంచుఁ జనినం
గారించు పేరాఁకటన్
మడిసెన్ గొక్కెర కొన్ని ప్రొద్దులకు హీ
నంబైనదేహంబుతోన్. 13

వ. అట్లగుటంజేసి. 14

క. వ్యవసాయము గొలఁదియు దే
శవిధముఁ గాలంబుఁ బూర్వసంచిత మగుసొ
మ్ము విచారింపక యుబ్బునఁ
దివిరి వ్యయము సేయునతఁడు దీనతఁ జెందున్. 15

---

౯. అవివేకులకు హితము దెలుపుటగూడ హానియే.

క. కానన మొక్కటబహుఫల
సూనక మొకప్రమాన నొక్క సూచీముఖము
న్వానరమును దమలోపల
నూనిన నెయ్యమున నుండ నొకనాఁటి నిశిన్. 1

క. మిన్నెల్ల నీలమేఘ
చ్ఛన్నంబై యొక్కవాన సాంద్రజలంబై
మున్నుగురిసి తుది నీడయు
సన్నపుఁ జినుకులును విపినచరబాధలుగాన్. 2

వ. ఎడతెగక యున్న సమయంబున వానరంబు చలిచేఁగు
నగ్గిజగాఁ డొకనాఁడు. 3

చ. మిడుఁగుఱుఁబుర్వు వెచ్చ తగు
వృత్తిక పాదున నంటఁజేసి రొం

కెక్కు డనటిలోన నిడ్డ నది
యిమ్ములఁ గ్రాలెను మాపరేఖగాఁ
దడియని కాటిలోనఁ బ్రియ
దారయుఁ దానును నుండి సీతునం
గొడుఁగుర వోయియున్న సఖుఁ
గ్రోఁతిఁ గనుంగొని చాలఁ గుందుచున్. 4

వ. నీడద్వారంబునకుం జనుదెంచి యతనితోడ. 5

క. వడఁకెను గదయ్య వానకు
ముడుకువ లేదయ్యె రాత్రి యుగమునుగా నె
న్నఁడు వేగునొ యెవ్విధమున
నుడుగు న్నిబాధ యెట్టు లూరక నిలుతుఁ. 6

క. ఎడలేదు నిన్ను రమ్మనఁ
గడుసన్నము నాగృహంబు కపివర పెక్కు
డెడిదేమి యెట్టిపుట్టుగు
వడసినపుడ కాదె నాదుపౌరుష మడఁగెన్. 7

ఉ. మచ్చిక రెట్టిగాఁగఁ దన
మందిర మొంది యభీష్టవస్తువుల్
నచ్చెలు లెల్లఁ బొంది సుఖ
లీలఁ జరింపఁగఁ జేయ లేమికిఁ
వెచ్చని యూళ్ళ నించికొని
విన్నఁదనంబును బొంది నెప్వగ

న్వచ్చినయట్లు సజ్జనుఁడు
వే శోకదుర్దశచేత నొవ్వనే. 8

క. ఓర్వం డెఱుఁగక యుండఁగ
నోర్వం డెఱుఁగంగఁ జూడకుండఁగ నోర్వం
డోర్వఁడు సూడఁగ సుజనుం
డుర్విం దనవారికైన యొప్పము లెందున్. 9

వ. అని తగుమాటలాడి పెద్దయు వగచి మఱియు నప్పక్షి
యిట్లనియె. 10

గీ. కాలఁ జేతఁ బేదగావు నీయట్టివాఁ
డకట యుండఁదగిన యూఱయూంబు
మున్ను చేసికొనని మోసాన నీపాట్లు
పడఁగవలసె నిపుడు నడికిరేయి. 11

క. అని పక్షి హితము చెప్పిన
విని వెంగలి మైనకోఁతి వీఁ డిరవున నా
లును దాను నుండి నన్నొక
పిచుఁగుం గాఁ దలఁచి కాదె ప్రేలఁ దొడంగెన్. 12

క. తనయింట దివియ యుండఁగ
నను గాయు మనఁడు నెగడి నాతోఁ గొఱమా
లినమాటల నిసుమంతయుఁ
గొనకుండఁగ నాడె నిట్టికుటిలుఁడు గలఁడే. 13

చ. తనకుఁ బొ యిల్లు గల్గె నఁటొ
తా దొర నాకుఁ బొ యిల్లు లేదు! న
న్ననఁ గడుఁ గ్రొవ్వి పీపులుఁగు
పుచ్చెద దీనిమదం బటంచుఁ బె
ల్లనఁ దరుశాఖ విడ్చి కపి
యచ్చటి చేరువఁ బల్వలోదకం
బునఁ బడవైచె నంత వెలి
పుట్టి ఖగాంగన కూయుచుచూడఁగన్. 14

వ. అప్పుడు. 15

క. తడిసినయొఱకలఁ నీళ్లం
బడి బెగడిన మనసు గలుగు పాణేశ్వరి న
య్యెడ నుడిపి తెచ్చి యొండొక
యెడకుం గొని యేఁగి పక్షి యిమ్ముల నుండెన్. 16

క. కావున వివేకహీనుల
త్రోవం బోవలదు వారితోడి చెలిమి దా
నే వెంటనైన నాపద
గావింపక పోదు సుమతికలితుల కైనన్. 17

౧౦. సుమతిపగ మేలు విమతి నెయ్యమున కంటె.

క. మందరపురిఁ గాంతాజన
కందర్పుఁడు గలఁడు రాజు ఖగవృత్తిపమా
ఖ్యుం డనరి బుద్ధిమంతులఁ
జెందఁడు సాక్షరుఁడు గాఁడు శిశుకాలమునన్. 1

క. గర్వోద్ధతచాపలమున
దుర్వర్తనుఁ డైన నృపసుతునిచే విడుమాత్
సర్వము గని తన్మంత్రులు
దుర్వారాసహ్యబహుల దుఃఖాన్వితులై. 2

వ. ఆత్మగతంబున. 3

సీ. అక్షరజ్ఞుఁడు గాని యతనికి శాస్త్రపు
రాణాగమాదులు రాత్ర సారఁగ
గ్రంథాధిగమశక్తి గలుగక శుద్ధవి
వేకంబు లేమి వివేకశుద్ధి
కలుగక కర్తవ్యకర్మ మెఱుంగఁడు
కర్తవ్య మెఱుఁగక కడఁగి చేయు
క్రియల నీఁగఁగ రాని కిల్బిషంబులఁబొందుఁ
బాపుండు నరకకూపమునఁ ద్రెళ్లు

గీ. నరకవాసి వేదనఁ దగుఁ జేటమై
కడపు కొఱకుఁ బాతకములు చేసి

రౌరవమునఁ గూర్చు గ్రీష్మార్తి నట్ల యూ
పదలకెల్లఁ గుక్కురు చమువు లేమి. 4

వ. అని చింతించుచుండ నక్కాలంబున. 5

సీ. ఎలుకవేఁటల పేర నేఁగి పట్టణములోఁ
బ్రజలయిండులు కూలఁద్రివ్వఁ బాపుఁ
జెలఁగి జేగలకుఁ దొండల నేయఁబోయి దారి
తోఁమంటపంబులు గాసిసేయుఁ
గోడిపోఁతుల పేర వాడలఁ దిరుగుచుఁ
బాడఁగన్న కడవలఁ బొలియవైచు
వేటకుక్కలఁ దెచ్చి విడిచి మందలలోని
మేఁకల కుసికొల్పి మెచ్చియూర్చుఁ

గీ. గాలికింకరులట్టి కింకరులతోడఁ
గూసి రాఁదూడి పొద్దునఁ గడుపుదొరఁగి
వెశఁగుఁదనముఁ బిల్లదమును వేనవేలు
మదముతోఁ జేయుచును రాకుమారుఁడిట్లు. 6

క. ఉరులును బోనులు గూళ్ళును
బరుసని చెయ్యములు గాలిపడగలు బొరిఁ గిం
కరులం బొడిపించెడి యూ
సరభసములు దక్కనొందు సైఁప వశనికిన్. 7

క. అనరపతి యనుపుగ నొక
వానరపోతంబుఁ దెచ్చి వాత్సల్యముతో

దానిఁ బెనిచి యాయుధవి
ద్యానిపుణతఁ బొందఁజేసి యవివర్ధిలుచున్. 8
క. కంచుకము దొడిగి కుండల
చంచత్కటకాతివేషచయమిడి శితఖ
డ్గాంకితరూపముతోఁ దన
కంచుకియై యుండఁబనిచెఁ గదలక యెప్పుడున్. 9
సీ. ఆరాజు మందిరో ద్యానంబునకు నేఁగి
యొకనాఁడు తాను బయోజముఖులు
దడవుగాఁ గ్రీడించి యొడలు నిద్రాలసం
బగుటయు నందఱ నచట నచట
వసియింపుఁ డనిపంచి వనచర మొక్కఁడు
తోడరా దట్టంపునీడ నిలిచి
పరిమళమ్మృదుసిత పవనంబు నెలవైన
కురివెందపందిరి గుజ్జుసెజ్జ
గీ. సుప్తుఁ డగుచుండి వానరుఁ జూచి నన్ను
డాయవచ్చిన జీవుల వేయు ఖడ్గ
ధారఁ దునియంగ ననిచెప్పి కూరి నిద్రఁ
గపియుఁ బనిపూని భూపతిఁ గాచియుండె. 10
వ. ఆసమయంబున. 11
మ. సుమనోవాసము రాజకంధరమునన్
శోభిల్ల నత్తావికై

భ్రమరం బొక్కటిమూఁగ దానిఁగని కో
పవ్యగ్రమై క్రోఁతి ఖ
డ్గమున న్వ్రేసినఁ జేఁటికోఁప ధరణీ
కాంతావతంసంబుకం
ఠము రెండయ్యె వినీతుఁ డైన పతిచే
ప్టల్ చేటు దేకుండునే. 12

---

౧౩. చెఱుపఁదలఁచువాఁడే చెడిపోవును.

సీ. శంబసీవామనగరంబునందు గలఁడు
బంధుకుం డనియెడు నొక బ్రాహ్మణుండు
ధనికుఁ డఁట తొల్లి యవిలంఘ్యదైవఘటనఁ
బిక్షులై పుత్రు లుండంగఁ బేదపడియె. 1
వ. అప్పు డతం డాత్మగతంబున. 2
మ. బలవద్దైన్యము వక్త్రగహ్వారముగాఁ
బలోచ్చెట్లఁ గొన్నట్టియు
ప్పులు మైచాలులుగాఁగ బాలమడితం
బు ల్స్రోగుట ల్గాఁగ డు
ర్గిలయాతణ్యములో భయప్రకరమూ
ర్తి కూర్రమై యుండఁగాఁ

దళమే వెల్వడఁజేయ లావుకలిమిన్
దారిద్ర్యశార్దూలమున్. ౩

ఉ. ఐనను దీనిఁ బాపఁదగు
యత్నము చేసెదఁగాక చిత్రవ
ర్ణనగరంబులో గుణగ
రిష్ఠుఁడుఁ బూర్ణధనుండునై మదీ
యానుజుఁ డున్నవాఁడు విపు
లాఢ్యుఁడు వానికి సౌమ్యగల్గఁగా
నే నిటు బీదనైనవిధ
మిచ్చ నెఱింగిన వాఁడు కుండఁడే. 4

వ. అతం డాసంగు కనకము గొనివచ్చి యిచటం గర్షకుండ
నయ్యెద. 5

సీ. ఈలోక మింతయు నాలుగుపాళు లిం
దొకట భిక్షుకులు సోమకులు నొక్క
పాలు సేవావృత్తి బ్రదికెడువారు వి
ద్యోపజీవికులును నొక్కపాలు
వ్యవహార మాడెడువారుఁ దస్కరులును
నొకపాలు కర్షకు లొక్కపాలు
మొదలిపాళులు మూఁడుఁ బిదపటిపాలిన
యనవరతంబును నపహరించు

గీ. నపహరించియు నంతంత కవి నశించు
నపహృతం బయ్యు నది వృద్ధినందుచుండుఁ
గానఁ దగురాజు గలిగినఁ గరిసనంపు
జీవనముఁ బోల నొండొకజీవనంబు. 6

క. అని తలఁచి కదలి కతిపయ
దినముల ననుజపురి చేరి తెరువున డస్సెన్
దనువు మును బేదయై నలిఁ
గిసమానముకంటె మిగులఁ గృశమై యుండెన్. 7

మ. అనుజాగారముఁ జేరవచ్చిన నతం
డల్లంతఁ దా నగ్రజుం
గని సందేహము నొందియుఁ గమన రే
ఖామాత్రి శోధించి క
న్గొని కన్నీరునఁ బాదము ల్గడిగి స
న్మోదమ్ముతో నెత్తి దీ
వన డగ్గుత్తిక డింద నాతఁ డశివెం
న్వాత్సంబుతోఁ దమ్ముఁడిన్. 8

వ. తదనంతరంబున. 9

క. విప్రుఁడుం డగ్రజునకుఁ దగు
నుపచారంబులు ప్రమోద ముత్కటముగ ని
ష్కపుభక్తిఁ జలిపి యాతఁడు
విపన్నుఁ డగు టతనిచేత విని దుఃఖితుఁడై. 10

వ. నిజపుత్రకళత్రసహితంబుగా నాతని నిష్టదేవతావిశేషం
బున నారాధించుచుండ నొక్కమాసంబు చన బంధుకుం
డు తమ్మునితో నొకనాఁటిరాత్రి యెల్లి యవశ్యంబునుం
దనకుఁ బయనంబు సేయవలయు నని నిర్బంధించి పలికిన
నర్ధరాత్రసమయంబున నవ్విప్రుఁడు దనయంగణంబున
గతపరిసాంద్రమాధవీలతాచ్ఛన్నం బగు చూతకుంజంబు
క్రిందికిం బూర్వజుం దోడ్కొని యేఁగి వేరువన యతనిప
యనం బగుటఁ దన్నిమిత్తంబు లగు మాటలాడె. 11

క. కానిపోవరాదు తెరువునఁ
గనకము తెక్కలి ఘనంబు కాకున్నను మో
వనురాదు పెద్దహేమం
బని యన్నకుఁ దెలియఁజెప్పి యకుటిలమతియై. 12

వ. అనేకనిష్కసహస్రమూల్యం బగు నొక్కమాణిక్యం బత
నికి మ్రింగ నిచ్చి మీరు ప్రభాతంబున జీర్ణమలినాంబరం
బులు ధరియించి యరుగునది యనిచెప్పి యిరువురు శయ
నస్థానంబుల కరుగుటయు. 13

క. వారలపలుకులుఁ దద్వ్యా
పారంబులుఁ దెలియనెఱిఁగి ప్రమదహృదయుఁడై
చోరుం డొకరుం డచ్చోటి
భూరుహమున నుండి వారు పోయినవెనుకన్. 14

ఉ. కన్నము వెట్టఁ జన్న నొక
కంచముఁ జీరయుఁ గాక యబ్బ దా
స న్నిలువం బ్రమాద మది
చాలఁగ లాభము చేరె నాకు నే
నిన్నిశి పుచ్చి వేగుతఱి
నిప్పటివిప్రుని గూడి పోవుచుం
గన్నపువేఁట మాని మణిఁ
గైకొని ధన్యుఁడ నై చరించెదన్. 15

వ. అని నిశ్చయించి యచ్చటు వాసి పోయి ప్రభాతం బగు
టయు. 16

గీ. పయనమై పోవు బ్రాహ్మణువజ్జఁ దగిలి
సాధువోలె నాతనితోడ సముచితంపు
భాషలాడుచుఁ దనచేయుపనికి ననువు
తలఁచికొనుచుఁ జోరకుండును దవమనమున. 17

క. నడుమ నలవడదు ముందటి
యడవిం దెగఁజూతు విప్రు నని తలఁచుచు న
య్యడవిఁ దరిసి యరుగఁగ న
క్కడఁ దెక్కలికాఁడు వచ్చి కడురౌద్రమునన్. 18

క. ఇరువురఁ గట్టియుఁ గొట్టియుఁ
బరిభవములు వెట్టఁ బేదపన్నుల మనుచున్

గరుణముగఁ బలుకఁగాఁ గృప
యొఱగినచిత్తముల వార లొండొఱుతోడన్. 19

క. ఈయొడళుల కీకోకలు
వేఱైనను దగవు కపటవేషము లివి యీ
మాయలకు మనకు లేదె యు
పాయము చీఁజూదము వీరిఁబట్టి యుదరముల్. 20

వ. అనుచుండ నందులో ముఖ్యులగువారు. 21

గీ. విత్త మొకనికడుపు వియ్యంగ నందులోఁ
బసిఁడి లేక యున్నఁ బరుని బ్రదికి
యరుగనిత్త ముండినన్నైన నితరుని
విత్త మిదియె కార్యవృత్త మనుచు. 22

వ. నిశ్చయించి తమ యిరువురిలోపల నొకని వధియింప ను
ద్యుక్తు లగుసమయంబునం జోరుం డాత్మగతంబున. 23

క. ఏనేమి తలఁచి వచ్చినఁ
దా నేమి తలంచె నిచట దైవం బవురా
తా నొక్కటి తలఁపఁగ విధి
తా నొక్కటి తలఁచు ననుట తథ్యం బయ్యెన్. 24

క. పావనుఁడు బ్రాహ్మణుం డని
భావింప కకారణముగఁ బాపాత్ముఁడ నై
యీవిప్రుఁ జంపఁదలఁచితి
నావిధి యెట్లుండ నట్లు నా కేలబ్బెన్. 25

ఉ. ఒప్పమి సేయఁడేనిఁ దగు
నుత్తమవంశజుఁ డేని నేరికిం
దప్పొనరింపఁ డేని నతి
ధార్మికుఁ డేని మహాత్ముఁడైన వా
రప్పురుషావతంసములు
కాలిడి యొగ్గొనరింపఁ జూచినం
దప్పని చేయు వారలకు
దైవముకన్నులు పుట్టఁజేయుతే. 26

గీ. ఇతనికడుపు వ్రచ్చి యిం డిప్పు రత్నంబుఁ
గాంచిరేనిఁ జనదుకడుపు వ్రత్తు
ఊరక చంపిపోదు రూరక విడువరు
కడుపు వ్రచ్చు టెట్లు గట్టి తనకు. 27

వ. అయినను. 28

క. తనకడుపు ముచ్చు వ్రచ్చినఁ
గనకము లేకున్న నతనిఁ గాచెద రెట్లుం
దను విడువ రింక బహులచిం
తనములఁ బని యేల కాచెదంగా కితనికిన్. 29

వ. అట్లుంగాక. 30

క. క్షీణకరుణచే బ్రాహ్మణు
ప్రాణముఁ గొనఁ దలఁచినట్టిపాపము మగుడం

ప్రాణంబుఁ గాచి యతనికిఁ
ప్రాణం బీకున్న నెన్ని పాయఁగనేర్చున్. 31

వ. అని కృతనిశ్చయుండై. 32

క. తనకడుపు మున్ను వచ్చుం
డనుటయు నటుఁ జేసివారలం దేమియుఁ గా
ననివారై యాతని వ
చ్చిన యట్టుల కాదె యేల చెనఁటిగఁ జంపన్. 33

వ. అనుచు నవ్విప్రుబంధముక్తునిం జేసి నిజేచ్ఛం జనుచు
టయు. 34

క. కూరులచే విడివడి సుత
దారాములఁ గలసి యతఁడు ధన్యుం డయ్యెం
జోరుఁడు వివేకమానస
చోరుఁడు నాకమున కరిగి సుఖియై యుండెన్. 35

క. అవివేకచరిత మట్టిది
సవివేకచరిత్ర మిట్టిచందం బగుటన్
నవివేక హీను సంగతిఁ
దవులఁగ వల పాపదలకుఁ దప్పఁ దలఁచినన్. 36

౧౨. మతిమంతు లుపాయముచే శత్రుల జయింతురు.

చ. ఒకపెనుగానలో నొక మ
హోన్నతభూజమునందు బాలశా
బకములఁ బ్రస్ఫుటప్రబల
పక్షములం గలవానిఁ బ్రోచి కొం
చొకశుకి యుండు నత్తరువు
నొద్దన చిక్కని వెల్గమూనియుం
దొకఫణినాయకుండు గర
ళోల్బణుఁడుం డొకకోటరంబునన్. 1

వ. అల్లా రెండును నుండ నంత నొక్కనాఁడు. 2

క. తొల్లియు నచ్చోటన తన
పిల్లలఁగొని చన్నబోయ పెద్దయుఁ గ్రూరుం
డుల్లమలర నబ్భూరుహ
మల్లన నెక్కి తనకూర్మినాత్మజయుగమున్. 3

క. చంచులు దెఱచుచు నఱవఁగ
నించుక కృపలేక పట్టు కేర్పడఁ గని శో
కించుచు రోధించుచుఁ బల
వించుచు నాతనికిఁ జిలుకవెలఁది యిటు లనెన్. 4

క. అన్నన్న లేవె పక్షులు
కన్నులు తెఱవనివి తిన్నఁ గలదే చవి నా

మన్నిఁ గొననేల విడువఁ గ
దన్న యకట చంపఁగూడ దయ్యా శిశువులన్. 5

చ. అనవుడు బోయ యిట్లను శు
కాంగనతో నడలంగ నేల నీ
తనయులఁ జంప నేను బిసి
తంబులు ప్రాఁతిరొ నాకు వీనిఁ గై
కొని వెలవెట్టు వారికడ
కుం జని యమ్ముకు విల్చి పాటసుల్
బెరుతుతు గాని వీని కొక
పీడ యొనర్పదు నమ్ము నెమ్మదిన్. 6

క. అనవుడు దానికిఁ గీరాం
గన సంపఁగ నొల్ల వేనిఁ గనకము పైఁ గాం
క్షన పట్టితేని విడు నా
తనయుల నీ కేను జూపెదను హేమంబున్. 7

మ. ప్రకటశ్రీయుతుఁ డొక్కఁ డీమఠవిలోఁ
బాటచ్చరశ్రేణి బా
ధకు నుల్లంబున నోడి యొన్న తనయ
ర్థంబొక్కచో డాఁచెఁ ద
త్ప్రకరంబేఁ జూచితి నున్న దాఁ పసిఁడిఁ జూ
పంజాలుదు న్నన్నుఁ బు

త్రకులం గాచెద నెల్లనాఁడు నని పం
తం బాడి రక్షింపుమా.
మ. అనినం బెన్నిధి యప్పుడే కనిన య
ట్లానందముం బొంది యే
నిను నమ్మింపుదు నంచు శాబకముల
న్నీడంబులోఁ బెట్టి చ
య్యన భూమీరుహము డిగ్గి బోయ నియతుం
డై యొక్కచో నిల్చియు
గ్గులను బోనుక్ వెసముట్టి నమ్మఁదగుప
ల్కుల్ పల్కె నిర్వంచనన్.

వ. అప్పుడు కీరవనిత వానితో నిట్లనియె.

క. నమ్మిక లవియేమిటికిం
గ్రమ్మఱ వచ్చెదవె నీవు ఖగమృగబహుదుః
ఖమ్ములకును నాచూపెడు
సొమ్ములపైఁ జేయి వెట్టి సుఖి వైనతుదిన్.
వ. అనిపలికి యిదె రమ్మని తోడ్కొని చని.
గీ. పూనుఁగాడియంత భుజగంబు లోనున్న
వెలఁగ్రమాని వెడఁదతొలట సూపి
దీనఁ జేయివెట్టి లోన నున్నది సవి
శేష హేమ మనుచుఁ జిలుక చెప్పె.

ఉ. చెప్పిన నెట్టిబోయ వల
చే యటు సొన్పుచు నంతు గన్నులన్
నిప్పులు రాలుచున్న మహా
నీయగరోజ్జ్వలభీషణోరగం
బుప్పలవాయిఁదిన్న విష
ముగ్రత నెక్కుడు దృష్టి చీఁకటుల్
గప్పఁగ నోరఁ బెన్నురువు
గ్రమ్మ మృతుండయి కూలె మేదినిన్. 14

గీ. ఆస పాపజాతి యఖిలంబుపైఁ బాఱుఁ
బసిఁడిమీఁద నేలపాఱకుండు
పసిఁడిమీఁద నాసపాఱినమనుజుండు
తనకు వచ్చుకీడు తలఁపఁగలఁడె. 15

క. తనచే నసాధ్యుఁ డగు శ
త్రుని నన్యునిచేతనైనఁ దునిఁగునటులుగా
నొనరింపవలయుఁ దా నెఱుఁ
గనివాఁడునుబోలె నీతికౌశల మెసఁగన్. 16

౧౩. మొగమోటము ముప్పు తెచ్చును.

క. యక్షపురంబునఁ గలఁ డొక
యక్షుఁడు ప్రియభాషణుఁ డన నతనివనిత ప
ద్మాక్షి నిపుణిక యనంగల
దక్షుదర్శిన్నెహముఁ డాతఁ డయ్యాతివయెడన్. 1
క. ఆరమణి గర్భభరశ్రాం
గారంబున నొప్పెఁ బౌరగణ మట్టియెడన్
క్షీరాబ్ధినాధునుత్సవ
మారూఢం బగుటఁ జూడ నని యేఁగుటయున్. 2
వ. ప్రియభాషణుండు నిపుణికతోడ. 3
ఉ. కొండికదాన వెన్నఁడును
గ్రొత్తవినోదముఁ జూడ వింటఁ గా
పుండెద నేను నీవు నను
ముత్సవ మిమ్ములఁ జూడ నన్న నీ
వుండఁగ నొంటి నేఁ జనుట
యుక్తమె కాదని పల్కితేని నీ
నిండిన చూలు మోచుకొని
నేర్తునె యచ్చటి కేను బోవఁగన్. 4
క. అనుటయు నీవటఁ జను మిటఁ
జనుదెంచినయంతదాఁకఁ జూమా నీతా

ల్చినగర్భముఁ దాల్చెద నని
తనకుక్షిం జూలు మోచి తరుణిం బంచెన్. 5

చ. పనిచినఁ బోయి చూడ్కులకుఁ
బండువ నందగు నుత్సవంబు నిం
పెనయఁగఁ జూచి వారుఁ దమ
యిక్కులకుం జనఁగా రసాంతరం
బున మునమూఁది యింటిదెస
పోవుట మాని విభుండు మున్ను సే
సిన యుపకారముల్ మఱచి
చేడియ చింతయొనర్చె నాత్మలోన్. 6

ఉ. ఇంటికి నేను బోఁ దడవె
యెప్పటిగర్భము నిచ్చువాఁడు నా
కంటికి నిద్రలేక యది
గైకొని మోవఁగ నేల వానిచేఁ
గొంటినొ తింటినో యతని
కుత్సితబీజము వానిమీఁద నే
తు్రింటితి నింక నాకొరుల
దూఱు బొంగ ద్రయుఁ జూడ నేటికిన్. 7

క. చూలు వహించి వెక్కుచును
గ్రుక్కుచు నుండి ప్రసూతివేదనం

జాలఁ గలంగి యాపదను
జడ్డపడంగను నాకు నేల నా
పాలిటిదయ్య మడ్డొనఁగు
వాపినఁ గ్రిమ్మరు నేల పోదునం
చాలరితాంగి వేఱ యొక
యక్షునిఁ గూడి నిజేచ్ఛ నేఁగినన్. 8

వ. అంతట. 9

క. కడు నధికముగాఁ బెరిఁగిన
వెసమాయం జేసి నూర్పు వెడలక కడుల్లోఁ
బడి యూరికి విలపించుచు
వెసఁగనుయక్షుండు ప్రాణవిరహితుఁ డయ్యెన్. 10

క. తగ దౌరుల నమ్మ నెప్పుడుఁ
దగువారల నమ్మరేనిఁ దగుఁగాక మహిం
బగవారల నమ్మఁదగదు
పగవారలకంటె వలదు భాముల నమ్మన్. 11

క. బలుపున నెలపునఁ గేళిక
కులభామిని వెఱచుఁ గూర్చుఁ గుమతిత్వమునన్
దల నెక్కించుకొనం బతి
కులమును బ్రాణంబు సొమ్ము కోమలి చెఱచున్. 12

---

౧౪. దుష్టుల నమ్మియు నమ్మకుండవలెను.

క. క్రూరతరోరగగ్రహణవిప
హారియనంబరఁగునొక్కఁ డతిశయవిషదు
ర్వారము నొక సర్పంబు న
భీరుండై పట్టి వెదురుఁబెట్టెయఁ బెట్టెన్. 1

క. పట్టి దానికి నెరగాఁగఁ బట్టి యొక్క
మూషకము వైచిపెట్టియమున్న పోలెఁ
గట్టి డించిన నురగంబు గఱవ రాఁగ
నెలుక బెదరక దానితో నిట్టు లనియె. 2

క. నీ కుపకారము సేసెద
నా కభయం బిచ్చి కావు నా కార్యంబున్
నీ కార్యంబులు మేలై
చేకుఱు నాతోడఁ జెలిమి చేసితి వేనిన్. 3

గీ. వాఁడు పట్టినపుడ వానిచే నైనను
జావవలయుఁ దనకుఁ జావు నిజము
చచ్చియున్న నన్నుఁ జంపి చావని నీకుఁ
జెఱనయుండఁ దలఁచు టెఱుక యగునె. 4

క. ఏ నధికబలుఁడ నాచేఁ
గానిది యీ యెలుకచేతఁ గానోపెడు నే

తానా చెలి యేవిధమున
పోఁనుకు నిది కల్లయనుచు మదిఁ దలఁపకుమీ.

క. విను మెవ్వాఁ డేకార్యం
బున నిపుణుఁడు దానియందుఁ బూజ్యుఁడు హీనుం
డనవలము సూడినయ్యెడు
పని చిక్కనికలుతచేత బాగైయున్న్.

ఉ. చాలనభీష్టముల్ దనవ
శంబుగఁ జేయు నయోగ్యుఁడైన న
ప్పొలుఁ దలంచి వానియెడ
మిక్కిలి వేడుకసేఁత నేర్పగుం
గాలపువేఁటకాఁడు ఝష
కాంక్షను తా నుదకంబునిండఁదటన్
తేలెడు దృష్టిపై నిలుపు
దృష్టియుఁ జిత్తము నాదరంబునన్.

క. తనకార్యముకొఱకై హీ
నుని పెద్దకునైనఁ బోఁజను మహిం జాడా
లునియింటి కుప్రశుతికై
చనుననఁగా స్వార్థమూఁది సద్విజుఁడైనన్.

క. నా చెప్పినట్లు చేసిన
నీచెలిపిడు నట్లుఁగాక నిలుపోవక నీ

వే చంపి నన్ను నోరను
వైచికొనిన మానునే భవత్సుతులెల్లన్. 8
మ. చెఱ యేఁ బాపిన నిష్టమైన వలనం
జెన్నొందఁ గ్రీడించుచున్
జిఱుఁగప్పల్చివిమీలు బల్లు లెలుకల్
చిట్టెల్కలాహారముల్
వఱలన్ గుత్తుకబాటి తెమ్మెరలఁ గ్రో
లం బెట్టెపెంబాముతో
నెఱియున్ భోగముసుట్టునుంగలుగు నీ
వీక్షింపుమా నెమ్మదిన్. 9
క. అనవుడు నురగము సంతస
మున నాఖువుతోడ స్వప్నమునసైనను గీ
డొనరింప నీవు నా చెలి
వనుమానముఁ దక్కనమ్ము మానందముతోన్. 10
వ. ఇక్కరండనిగ్రిహా మెల్లుడిపెద వృఘుప్పమనుటయు. 11
క. ఏ నొక మంత్రమునీతల
పైనుండి జపించి జపము వాటించి తగం
గా నినుఁ బిలిచెద కదలక
నీ నయనయుగంబు మూసి నిలు మందాఁకన్. 12
చ. అని నియమించి దాని శిర
మంజక మెక్కి కరండనిగ్రిహాం

అనువుఁగఁ జేసి యాఖువక
మప్పుడ పోయె ననంతరంబు లో
చరములు విచ్చిచూచి మది
సంతసమున్ వగపుందలిర్ప నా
కనుమన తాను నేఁగి భుజ
గం బొకబొక్కఁ వసించి యాత్మలోన్. 13

క. ఎలుక కపటమున నాక
న్నలు ద్రావెను మ్రింగలేద నో రెరియఁ గటా
త్రోలఁగెద నిఁ కేఁటిబ్రతు కని
తలఁచె దురాత్ముల కెంపుఁ దగవులు గలవే. 14

క. కెలనికి మేలుగఁ దనకుం
గలిగెడు నిండ్రిత్వమైనఁ గాదనుఁ మదిఁ దాఁ
బొలిసిన మేలని తలఁచును
ఖలుఁ డొకనికిఁ గీడుసేయఁ గలిగినఁ జాలున్. 15
వ. ఇట్లుండి దాని బిలద్వారం బెఱింగి యయ్యాశీవిషం బమ్మూ
షకంబునకు ద్రోహం బాపాదించు నభిలాషంబున. 16
గీ. దానిబొక్కకడకుఁ దా నేఁగి నాప్రాణ
సఖుఁడ యేఁగుదెమ్ము సత్వరముగ
నొక్కచోటనుండి యుచితసల్లాపముల్
సేయవలె నటంచుఁ బిలుచుటయును. 17

. లాఁగలు పెక్కులు లోపల
బాఁగై తమ ముట్టినపుడు పట్టువడక లో
డాఁగి చని వెలికి వెలువడి
పోఁ గనుమంట గలుగునట్టి బొక్కయొకరిఁ. 18

వ. వచ్చి మృద్బద్ధంబైన బిలద్వారంబున నిల్చి యాద్విజి
హ్వంబుతో నిట్లనియె. 19

క. నన్నును నీవు గాచితి
నిన్నుం జెఱ నేను వాపి నిలిపితి నాకై
మున్ను గల కరుణ మఱవక
మన్నింపుము నాకు నంత మానము చాలున్. 20

గీ. వియ్యమందఁ బోక కయ్య మొనర్పుట
చెలిమిసేఁత తమకుఁ దలము గాని
వారితోడఁ దగదు వలదు నీచెలిమికి
నేను హీనబలుఁడ నెంతవాఁడ. 21

క. మున్నీవు నాకు వైరివి
యిన్నక కార్యార్థమాత్రి మిత్రత్వమున
న్నన్ను సహింపుదువే చను
మిన్నిపలుకు లేల వెఱతు నే నిముఁ గరన్. 23

వ. అనుటయు నయ్యహి సిగ్గువడి పోయె నమ్మూషకంబును
సుఖంబున నుండె. 24

క. నమ్మక పోరాదనుతటి
నమ్మి రిపునిఁగలసి నమ్మనడచుట యొప్పన్
బిమ్మట నేమఱక యొలఁగి
నమ్మక యుండఁగవలయు నరవర వానిన్. 25

౧౫. కారణము లేనిపని చేయరాదు.

చ. ఒక నగరంబుచేరువ మ
హోన్నత దేవగృహంబు జీర్ణమై
వికలతనొంది యర్ధము భూ
మింబడియుండఁగ దానిఁజూచి యు
త్సుకమతి నొక్క వైశ్యుఁడది
త్రొల్లిటియందము నొందునట్లుగా
నకుటిలవృత్తిఁ జేయుఁడని
యర్థములిచ్చిన శిల్పకారులున్. 1

క. ఇయ్యకొని నగరుగట్టుచు
నయ్యెడ నొక చేవదూలమది వలకలుగా
వ్రియ్యుటకు నాడనాడకు
జయ్యనఁ గీలము లగొడఁ జఱచిన పిదపన్. 2

గీ. ప్రొద్దు చేరఁబడినఁ బోయి రిండ్లకు వార
లా సమీపతరుల నాశ్రయించి
తిరుగు మర్కటములు దేవాలయంబున
కవల నివల మెలఁగునట్టి యెడను. 3

సీ. గుడి యెక్కి తరులపైఁ గుప్పించునవియును
దరువులపైనుండి దాఁటునవియు
నుపతరశాఖల నూఁగాడు నవియును
బ్రాకారములు ప్రాఁకి పాఱునవియు
గోపురంబులమీఁదఁ గూర్చుండునవియును
గోళ్ళఁ బ్రిక్కలువీపు గోఁకునవియు
నిక్కుచు బొమలెత్తి వెక్కిరించెడునవి
యొండొంటితోఁ బోరి యోడునవియు

గీ. నిట్టు వానరయూథంబు లిట్టునట్టు
సహజమగు చాపలంబున సంభ్రమింప
వానిలోపల నొక వృద్ధవానరంబు
దూరముగఁ బాఱి తా విధిప్రేరణమున. 4

క. కీలాకీర్ణస్తంభము
నోలత్తనై నెక్కి నెఱియలో నందంబుల్
వ్రేలంగ రెండు కరముల
సీలం బెకలించి లావుచేఁ దిగియాగెన్. 5

క. విను వెఱతి సీలయూడిన
నగచర బీజంబులు చిక్కి సానొప్పిఁ గడున్
నెగ గొంది మొఱలువెట్టుచుఁ
దెగియెఁ మర్కటము దానిత్రిమ్మటి వింటే. 6

వ. కావునఁ దమకుఁ గారణంబులేని పనికిం జొచ్చిన మానవు
లు పెక్కుచిక్కులకు లోనగుదురు. 7

---

౧౬. స్వయంకృతాపరాధము.

ఉ. కలఁ డిల దేవశర్మ యనఁ
గా నొకయోగి యతండు పెక్కు ది
క్కులఁ జరియించి నేర్పునఁగఁ
గూర్చిన యర్థము కంథలోపలం
బొలుపుగఁ బోసి వైచుకొని
పోవఁగ నత్తెఱఁ గెల్లఁ గాంచి మ్రు
చ్చిలుటకు శిష్యభావమునఁ
జేరి యొకానొక ధూర్తుండొగిన్. 1

గీ. నామ మాషాఢభూతినా నటన మెఱసి
వదలి భయభక్తులతనికిఁ గానఁబడఁగఁ

బరమవిశ్వాస మెసఁగంగఁ బహులు చేసి
మెలఁగునంతటఁ దపసియు మిగుల నమ్మి. 2

క. ఈకంథ నాకు వేఁగని
చేకొన నాషాఢభూతిచే నిచ్చి యతం
డాకంచుప వనమధ్య త
టాకముఁ బొలుపారఁ జూచి డాసికడంకన్. 3

క. ఆచమనం బొనరింపఁగ
నాచేరువ మేషయుగళ మత్యుగ్రముగాఁ
దోఁచియును మస్తకంబులఁ
దాఁచియుఁ దమలోనఁ బోరఁ దావ్వేళన్. 4

గీ. తగరుదోయి తలలు దాఁకంగఁ దాఁకంగఁ
బగిలిరక్త మొలికిపడుచు గట్టి
కరకుకట్ట మాంసఖండంబుగాఁ జూచి
ఫేరవంబు మిగులఁ జేరవచ్చి. 5

వ. ఆరక్తం బాస్వాదింపఁగోరి మేషయుద్ధమధ్యంబుని తలంప
నెఱుంగక దుర్బుద్ధియగు జంబుకంబు జిహ్వాచాపలంబునఁ
దద్రక్తం బుపయోగించు సమయంబున. 6

క. మునుపాసి వెనుక వెనుకనుఁ
జనితాఁకుతగళ్ళ నడుమఁ జచ్చిన నక్కన్.
గనుఁగొని వగచుచు భిక్షుకుఁ
డనయుఁగ నాషాఢభూతి నెలమిం బిలువన్. 7

వ. వాఁడంతకమున్న వసుభరితంబైన యాకంథ నపహరించి చనిన నెఱింగి మోసపోయితినని భిక్షుకుండు గనమనంబున మేషయుద్ధమధ్యంబున జంబుకంబునకును నాషాఢభూతి వలనఁ దనకును ననర్థకంబులయ్యెననుచుం జింతించుచుం బోయెం. 8

---

౧౭. వంచకుని వంచించియే శాస్తి చేయవలయును.

చ. గురుసరసీతటంబునకుఁ
గొక్కెరవృద్ధొకఁ డేఁగుదెంచి ని
ర్భర నియమవ్రతాచరణ
భావముదోఁపఁగ మోమువాంచి కం
ధరముఁ గుదించి కన్నుఁగవ
దార్కొనమూసిన దానిఁజూచి యు
చ్చైరువునఁ గర్కటం బచటఁ
జేరి మృదూక్తుల నల్ల నిట్లనున్. 1

గీ. మిగులనాఁకంటిపెల్లున నొగిలి నీవు
చిక్కియును మీనుగదిసినఁ జీరకునికి
యద్భుతంబయ్యెఁ జెప్పుమాయని కుళీర
మడుగ దానికి బకవిభుఁడనియె నపుడు. 2

సీ. ఏకాలంబులనైన నిట్టట్లు మెలఁగెడు
మీనుల భక్షించి మేనుపెంతుఁ
బెంచుచో నొకనాఁడు పిడుఁగుఁబోలెడువార్త
నా చెవినాటిన నాఁటనుండి
కడుపువిచారింపఁ గడువిచారంబునఁ
జిక్కితి నేమని చెప్పవాఁడ
ననినఁ గుళీరమేమని వింటివీ వన్నఁ
గొక్కెర కన్నీరు గ్రుక్కుకొనుచు
గీ. ననియెఁ గైవర్తులిచటికి నరుగుదెంచి
వలలు నూఁతలు మొదలుగావలయునట్టి
సాధనంబులుగొని జలజంతుకోటిఁ
బొరిగొనఁగవత్తు మనఁగను బొసఁగవింటి. 3

గీ. అని కుళీరంబుతో బకమప్పుడు పలుక
నచటిమీనంబులన్నియు నాలకించి
యోబకంబ మమ్ముందఱ నుద్ధరింపఁ
గలిగితివి నేఁటియాపద గడపవలయు. 4

వ. అనినంగొక్కెర యొకింతప్రొద్దు చింతించి మీకు నేఁ జేయం
దగిన కార్యంబెద్దియనిన నామత్స్యంబు లిట్లనియె. 5

క. ఇంకని జలములుగలిగిన
నింకొక్క యగాధసరసి నిడినం జాలుఁ

సంకోచింపక మము నీ
యంకిలి వాపుటకు నీవ యర్హుఁడ వెందుక్. 6

వ. అనిన నాబకం బిట్లనియె జాలరులవారింప నశక్తుండఁగాని మిమ్ము నొక్కొక్కరినె క్రక్కున ముక్కునం గబళించు కొని పోయి మీకు ననుకూలం బైన తావునఁ గ్రమక్రమం బున నందఱను బెట్టి వచ్చెదననిన నవి సమ్మతించుటయు నాబకంబు. 7

ఉ. ముక్కున నొక్కటిం గఱచి
మొక్కల మేమియు లేక పాఱి తా
నొక్కశిలాతలంబుపయి
నుండి రయంబున మెక్కి వచ్చి వే
ఱొక్కటిఁ గొంచుఁ బోయి యది
యుం దిని క్రిమ్మఱఁ బాఱుతెంచి దా
నక్కఱదీఱ మత్స్యముల
నన్నిటిఁ జంపెను గాంక్షమీఱఁగన్. 8

వ. ఇట్లు క్రమక్రమంబునం గతిపయదినంబుల నాసరోవరం బునంగల మత్స్యంబులనెల్ల భక్షించి మఱియుం దనివి చనక మత్స్యంబుల వెదకుచున్న బకంబుంగనుఁగొని కర్క టకం బొక్కటి కదియంజనుదెంచి యిట్లనియె. 9

క. ఇమ్మడువు మీనములతో
నిమ్ములఁగూడాడి పెరిఁగి యిన్నాళ్ళను బ్రే

మమ్మునరుండితి నొంటిగఁ
గ్రిమ్మర లేనింక నన్నుఁ గొనిపోవఁగదే. 10

క. నావుఁడు గుళీరమాంసం
బేవెనుకను వమలియెఱుఁగ నిదినేఁడొసఁగెన్
దైవం బెయనుచు దానిని
వేవేగం గఱచిపట్టి విహగం బెలమిన్. 11

క. మును మత్స్యంబుల భక్షిం
చినయెడకుం గొంచుఁబోయి శిలపైఁదా వా
లిన మత్స్యమాంసమేదో
ఘనగంధం బెఱిఁగి యెండ్రి కడుఁజకితంబై. 12

వ. ఇద్దురాత్ముండు కపటోపాయంబున మీనంబులనెల్ల ని
చ్చోటవధియించెనని యెఱింగి తనలో నిట్లని వితర్కించె.

క. సాహసము లేనివానికి
నూహింపఁగ బ్రతుకుగలదె యొకట ధరిత్రిం
బాహువిజృంభితశత్రు
వ్యూహంబులఁజంపుఁ జచ్చు నొండెఘనుఁడిలన్. 14

వ. అని మఱియుం గుళీరంబు దన మనంబున. 15

ఉ. ఏలొకొ యుద్ధభూమి నొక
యించుకనిల్చి జయంబుఁగైకొనన్
జాలుటలేక పాఱుదురు
చావు శరీరము దాఁచఁ దప్పునే

కాలవశంబుగాక యది
గానక హీనుఁడు పాఱుఁ బ్రాజ్ఞుఁడా
వేళఁ దొలంగిపో కనుభ
వించును నిందును నందు సౌఖ్యముల్. 16

వ. అదియునుంగాక. 17

సీ. వైరంబు కొఱగాదు వసుధ నెవ్వారికి
నట్టిది బలవంత మయ్యెనేని
తగిన సాహాయ్యంబు దలకూర్చుకొని పగ
సాధింపవలయు నుత్సాహలీల
బలముఁ గూడకమున్న పగతుండు తఱివేచి
కొఱగానిచిక్కించు కొనియెనేని
నోడుఁగక పగరపై నుఱికి చంపుటయొండె
రణమున వారిచే నణఁగుటొండెఁ
గీ. బాఱి కలకాల మెవ్వఁడు బ్రతుకునంచుఁ
బ్రాణసందేహమునఁ దెగుఁ బ్రాజ్ఞుఁడెఱిఁగి
సాహసము చేయ నాకును సమయమనుచు
నుఱికి కొక్కెర కంఠంబుఁ గొఱికి చంపె. 18

వ. ఇట్లు చంపి యాకుళీరం బటకేనియుం జనియె. 19

---

౧౮. భుజబలముకంటె బుద్ధిబలమే ఘనము.

ఉ. ఉగ్రవనంబులోన హరి
యొక్కయెడ న్వసియించి సర్వస
త్వగ్రహణార్థియై బహువి
ధంబుల మాంసముఁ దించుచుండఁ ద
ద్వ్యగ్రతఁ జూచి జంతుతతు
లన్నియుఁ గూడి మృగేంద్రపాదప
ద్మాగ్రము లొందల గ్గదియ
నార్తిమెయిం బ్రణమిల్లి యిట్లనున్.

చ. అవధరింపు మృగేంద్ర యడవిజంతుసమూహ
మిదె విన్నపంబున కేఁగుదెంచె
నెల్లన్న నన్నింటి నెసరేఁగి యొక్కటఁ
జలపట్టి యొకనాఁటఁ జంపనేల
నిత్య మొక్కమృగంబు నీకుఁ గట్టడగాఁగఁ
బ్రీతి నాహారంబు పెట్టఁగలము
సమ్మతింపు మనిన సకలజంతువులకు
నట్లకానిమ్మని యభయ మొసఁగి
అనుప నవి వోయి నిత్యకృత్యంబుగాఁగ
నుదయ మయ్యెడికాలఁదికి నొకటిఁ బంప

నది భుజించి హర్యక్షము ముదముఁ బొందు
నీవిధంబునఁ జిరకాల మేఁగునంత. 2

క. పులి కోలుకాఁడు గావున
నలయక వరుసెఱిఁగి వాని ననుపఁగ నొకనాఁ
డొలసి యొక చెవులపోతుకుఁ
గలయఁగ నిలువరుస యనుచుఁ గ్రక్కునఁ జెప్పెన్. 3

గీ. పలుకు విన్నమాత్ర ప్రాణంబు చలియింప
శశక మపుడు మూర్ఛఁ జాలఁ దూలి
తెలిసి కన్నుదెఱచి తృష్టించి తలయూఁచి
దిగులుపుట్టి యాత్మ పగుల నొగిలి. 4

వ. ఆశశకంబు ముహూర్తమాత్రంబు చింతించి తెలివొంది డెందంబు కొందలం బుడిపికొని వృద్ధుండయ్యును సాహసంబుఁ దెచ్చుకొని తనలో నిట్లని వితర్కించె. 5

క. క్రూరమృగనిగ్రహాగ్ర
స్ఫారమహాబలమృగేంద్రు సాహస మెసఁగన్
వారింతుఁ ద్రుంతు నొక్కఁడ
సారంబగు నాదుబుద్ధిచాతుర్యమునన్. 6

వ. అని మఱియుం దనమనంబున. 7

క. బుద్ధికి నశక్యమగు నది
యుద్ధాత్రిం గానఁగలదె యుఱ్ఱె గెలిచెద నా

బుద్ధిబలంబున సింహము
నుద్ధతి యణఁగించి ప్రాణియుక్తికిఁ జొయన్. 8

క. అనుచుఁ దలపోసి యాశశ
మనుమానించుచును గదలునప్పటికి నినుం
డు నభోమధ్యగతుం డగు
డు నతిక్షుత్పీడచేఁ గడుంగ్రోధముతోన్. 9

గీ. అప్పుడుగఱచి కంఠీరవం బౌర యివ్వ
నమున మృగములు నేఁడు గర్వమున నేచి
దినదినంబును నాకుఁ బుత్తెంచుమృగము
ననుప విది యేమొకో యనునవసరమున. 10

క. అడుగులు తొట్రుపడంగా
నడలొందినయదియుపోలె నయ్యెడలన్
బుడమిఁ బడి మొగ్గి లేచుచు
గడుసరి యగుశశక మెయ్యెఁ గదియం బోవన్. 11

క. అప్పుడు చూచి మృగేంద్రుఁడు
నిప్పులు కనుదోయినుండి నెగయఁగ నోరీ
చొప్పడదు వేళదప్పిన
యప్పటియశనంబు నాకు నహితం బగుచున్. 12

క. అపరాహ్ణవేళ దాఁకం
గపటంబున నిట్లు రాని కారణ మేమిరా

విపరీతంబులు పుట్టెను
విపినంబున నున్న జంతువితతికి నెల్లన్. 13

వ. అని యివ్విధంబున రోషావేశంబునఁ బలుకుచున్నమృగేంద్రునకు సాష్టాంగదండప్రణామంబులు చేసి శశకం బిట్లనియె.

చ. కినియక చిత్తగింపు మొక
 కీడును నాదెస లేదు లేఁడు సూ
ర్యుని యుదయంబువేళ నను
 నొక్కమృగేంద్రుఁడు వచ్చి యడ్డగిం
చిన నిది యేల యేలిక భు
 జింపఁగఁబోయెడి నన్నుఁ బోవని
మ్మనిన వనంబు జంతునివ
 హంబుల కేలిక నేన కానెకో. 15

వ. అనుచుఁ బెద్దయుం బ్రొద్దతండు నన్ను దేవరసమ్ముఖంబునకుఁ బనివిననీక నిలిపి మఱియు నిట్లనియె. 16

క. నాకంటె నధికుఁ డెవ్వఁడు
నా కతనిం దెచ్చిచూపిన న్నిను మెత్తున్
లేకున్న నిన్నుఁ దున్ముంతుం
గాకని యతఁ డప్పు డనుపఁ గడుభీతిమెయిన్. 17

క. ఆవిధ మెఱిఁగించుటకై
దేవర యున్నెడకుఁ జాలుదెంచితి నీకుం

దేవలసినట్టి మృగమును
రా విడువం డనిన నతఁడు రభసంబెసఁగన్. 18

క. ఏవంక నుండు నాహరి
యేవేళకు నాకుఁ జిక్కు నేనేభంగిన్
భావించి యతనిఁ గదియుదు
నావుఁడు నాతనికి శశకనాథుం డనియెన్. 19

క. సింగం బాఁకలిగొని సా
రంగాది మృగాళి వెనుక రయమునఁ జనునీ
వంగీకరించి కతలును
వెంగలి మృగరాజుఁబట్ట వెలువేమిటికిన్. 20

క. అను పలుకువిన్నమాత్రన
తన మదిఁ గ్రోధానలంబు దరికొన శశకం
బున కనియె నోరి! ముందఱ
వనమున వాఁడున్నదెసకు వడిఁ జనుమనుచున్. 21

సీ. ఆమృగేంద్రుండు మహాజవంబునఁ బాఱ
నతనిముందఱఁ దాను నతిరయమున
నెలమించి చెవులపో తెంతయు దూరంబుఁ
గొనిపోయి మున్ను చూచినయగాధ
జలములుగల నూఁప సన్నివేశంబున
నిలుచుండి నీశత్రునికి నివాస

యోగ్యంబు నెల విదె యూహించి దగ్గతి
చూడుమా యనఁ దొంగిచూచునప్పు
డాత్మదేహంబు కూపజలాంతరమునఁ
గాంచి వేఱొకసింహంబుగాఁ దలంచి
కన్నుగానక పౌరుష్యంబు కతన నుఱికి
యపుడ మృతిఁబొందె దుర్బుద్ధియగుటఁ జేసి. 22

వ. కావున నెంతటి బలవంతుడైనను బుద్ధిబలంబునన జేసి బు
ద్ధిమంతుండు గెలుచు. 23

---

౧౯. క్రూరులనడుమ సాధువు మననేరరు.

చ. అతుల మహోగ్రకాననము
నందు మదోత్కటనామసింహ ము
ద్ధతిఁ జరియించు దానికిఁ బ్ర
ధానులు కాకము పుండరీకముం
మతిగల జంబుకంబును గ్రి
మంబునఁ బంపొనరించుచుండి రొ
క్కతఱి నరణ్యదేశమునఁ
గాంచిరి యుష్ట్రము నిందు వేడుకన్. 1

మ. కని నీ వెచ్చటనుండి వచ్చితనినం
గాకాది జంతుత్రయం
బునకున్ వందనమాచరించి యనియెన్
మున్ సార్థవాహుండు నే
పున మోపింపఁగ మోసి డస్సి యొచటం
బోలేక డాఁగున్న వాఁ
డను మీరేగతి నన్నుఁ బ్రోచినను వే
డ్కన్నిల్తు మీపొందునన్. 2

వ. అని పలికిన యుష్ట్రంబునకు జంబుకంబిట్లనియె. 3

క. ఈ కాన నొక మృగేంద్రుఁడు
చేకొని సామ్రాజ్యపదవిఁ జెన్నువహించున్
మాకతఁడు కులస్వామిగఁ
గైకొని సేవింతు మెల్ల కాలము కడఁకన్. 4

క. నీవును మాలో నొకఁడవు
గావున మృగరాజు సమ్ముఖంబున నిడి నే
నీవిధముఁ దెలియఁబలికి శు
భావహమగు భంగి నీకు ననుసంధింతున్. 5

క. అనుటయు నాలొట్టియయును
దనమది ముదమంది వెంటఁ దగిలిన వానిం
గొనిచని మృగపతిముందట
వినయముతో నతని తెఱఁగు వినిపించుటయున్. 6

వ. ఆమృగేంద్రుఁడును నయ్యుష్ట్రంబు నభయవాక్యంబులఁ
బ్రమోదం బెసంగం జేసి కథనక నామధేయంబిడి నాపూ
ర్వామాత్యులలో నొకండవై యుండుమని నియమిం
చిన గోమాయు పుండరీక కాకంబులం గలిసి యతి
స్నేహంబునఁ బెట్టకాలంబున్న సమయంబున నొక్కనాఁడు
మదోత్కటుండను కాకవ్యాఘ్ర గోమాయూష్ట్రంబులం
గనుంగొని యిట్లనియె. 7

ఉ. కల్యమునందు భక్ష్యమును
గానక మేను కృశించె రోగ హా
ర్బల్యము నాకుఁ గల్గుటను
భద్రగజేంద్ర శిరఃఫలార బా
హుల్యము లేమి నుద్ధతికి
నోపక చిక్కితిఁగాన దేహమై
కల్యము మాను కైవడి సు
ఖంబగు పథ్యముఁ దెచ్చిపెట్టుఁడీ. 8

వ. అని పలికిన మృగేంద్రునకు నన్నలువురు నేకవాక్యంబుగా
నిట్లనిరి.

సీ. మీకుఁదగిన యాహారంబు మేము దెచ్చి
ప్రీతి నొకపూఁటకైనను బెట్టలేము
చాల నల్పులమగుట మా చంద మట్టి
దనిన మృగరాజు వారికి ననియె నపుడు. 10

క. ఏపాటి యశనమబ్బిన
నాపాటం బ్రొద్దుఁగడపి యట్లుండెద నా
కీపాపపుఁ దెవులొదవెం
జూపోపక దైవమిట్లు సొంపడఁగించెన్. 11

క. వడిఁబోయి మీర లిప్పటి
కడిదికి నేమాంసమైనఁ గ్రిక్కనఁ గొని రం
డెడసేయ కనుచుఁ బనిచిన
గడువడి నలువురునుబోయి గహనములోనన్. 12

సీ. పొదలుచొచ్చి చూచి పుట్టలువీక్షించి
చెట్టుగుట్టమొదలు చేరికాంచి
గిరులు నదులు దొనలు బరికించి పరికించి
కాన నొకమృగంబుఁగాన లేక. 13

వ. కాక వ్యాఘ్రగోమాయూష్ట్రంబులు నలుదిక్కులకుం జెదరి
వెదకంబోయి కథనకుండు వెలిగా నొక్కచో మువ్వురుఁ
గూడుకొన్న సమయంబునఁ గాకంబిట్లనియె.

సీ. స్వామిపనిపూనివచ్చిన చందమునకు
నడవిలోపల నేమియు నబ్బదయ్యెఁ
గంటకాహారుఁడైన యాకథనకాఖ్యు
నతని కాహారముగఁ జేయ ననువుగాదె. 14

వ. తచ్ఛేషంబును మనకుఁ గొన్నిదినంబు లుదరపోషణంబు
నకుంజాలు గతకాల బున ననేక మృగమాంసంబుల ను

నలఁ బోషించిన రాజున కీసంకటంబుఁ బాపందగదేయని
నఁ గాకంబునకు నవి యిట్లనియె. 15

గీ. అభయమిచ్చి కరుణ నందఱికంటెను
విభవమిచ్చినట్టి విభుని మొఱఁగి
మనము వీనిఁజంప మదినెఱింగినయేని
నాగ్రహించి మనల నాజ్ఞచేయు. 16

క. పేరెఱుకమాత్రి నధిపతి
చేరువ నంతంతఁ దిరుగు చిఱుతనినైనం
గారించెనేని సచివుని
బూరమణుఁడు గినియు వీనిఁబొసఁగున [illegible]ంపన్. 17

వ. కావున మనస్వామి యెఱుంగకయుండ నతనిఁ జంపుట
కార్యంబు గాదనినఁ బుండరీక జంబుకంబులకుఁ గాకంబి
ట్లనియె. 18

గీ. చావు తథ్యంబు మనకు విచారమేల
పెక్కు దివసంబు లాఁకటిపెల్లు కుడుచు
హారికి నెచ్చోట[illegible] నేమియు దొరకదయ్యె
నరయు నింతకు దైవికంబట్లుకాదె. 19

చ. మది నధికక్షుధార్తుఁ డగు
మానవుఁ డాలిని బిడ్డ నొల్లఁ డిం
పుదనర సర్పముం దనకుఁ
బుట్టిన యండములన్ భుజించు నె

ప్పుదజిగినట్టిచోటను బు
భుక్షితుఁడై దురితంబు చేయఁగా
మదిఁ దలపోయకుండునె ప్ర
మాదముపుట్టఁ దొలంగిపోదమా. 20

వ. అనినఁ గాకంబునకు శార్దూలం బిట్లనియె మనస్వామి మ
హావ్యాధిపీడితుండును బుభుక్షితుండును నై యున్న యెడఁ
దొలంగి పోవుట భృత్యన్యాయంబుగా దతని సమ్ముఖంబు
నకుం బోవుదమని కదలునంతం గథనకుండుం గూడుకొ
న్న నన్నలువురుం జని సింహంబు బహిర్ద్వారంబునఁ గథ
నకుని నిలిపి మువ్వురుంజని మదోత్కటునకుం బ్రణమిల్లి
యిట్లనిరి. 21

గీ. అధిప గిరిగహ్వరములకుగ్రాటవులకు
నరిగి యామిషమబ్బక తిరిగితిరిగి
చిక్కితిమి నీవు చిక్కి నశింపనేల
విన్నవించెద మే మొక వెరవు వినుము. 22

గీ. కథనకుండు మిమ్ముఁ గార్యార్థియై వచ్చి
కొలిచినాఁడు గాని నిలువలేదు
వాఁడు నీకు మాకు వలయుభోజన మగుఁ
బ్రియము వదలి మట్టుపెట్టితేని. 23

వ. అని కాకంబు పలికిన విని మృగేంద్రుండు కర్ణస్పర్శపూ
ర్వకంబుగా హరిస్మరణంబుసేయుచు సభయవాక్యంబులా

సంగి కొలిపించుకొని యిట్లు సేయందగునే వినుమని యి
ట్లనియె. 23

మ. ధనదానంబును నన్నదానమును గో
దానంబు భూదానముఌ
విను మిట్టీ యభయప్రదానమునకు
న్నిక్కంబు తుల్యంబులౌ
ననరా దీయెడ నశ్వమేధ మఘపు
ణ్యంబుఌ భయభ్రాంతుఁగా
చిన పుణ్యంబునఁ బోలదంచు సుజనుల్
చెప్పంగ వింటిం దగఌ. 24

వ. అనిన గాకం బిట్లనియె. 25

గీ. కులముకొఱకువిడుచుఁ గొఱగానిపుత్త్రునిఁ
గులమువిడుచు నూరునిలుపుకొఱకు
భూమికొఱకువిడుచు బోరనగ్రామంబు
ధాత్రివిడుచు నృపుఁడు తనకుఁ గాను. 26

వ. కావున నేమందఱముం గలిగియుఁ బ్రయోజనంబులేదు
సకల జంతురక్షకుండవగు నీ శరీరంబు నిలిచినంజాలు నా
దేహంబీపూఁట కాహారంబుసేయ నవధరింపుమని నాయ
సంబు పలికిన విని మృగపతి యూరకున్నయెడ లబ్ధావకా
శులై తక్కిన మువ్వురుం గూడుకొని యతనిముందఱ ని
లిచియుండ వాయసంబు మఱియు నిట్లనియె.

గీ. తప్పుఁజూచి నన్ను నొప్పింపఁజాలవు
చాలకున్న నేనచత్తు నాశ
రీరమాంసమిపుడు ప్రియమున భక్షింపు
మనఘు నాకు దీన నగుముదంబు. 27

వ. అనినం గాకంబునకు సింహం బిట్లనియె. 28

గీ. అల్పమాంసమిందు నాప్యాయనముగాదు
వట్టిహింస నాకుఁ గట్టనేల
యనిన నాలకించి యమ్మృగేంద్రునితోడ
జంబుకంబు పలికె సౌమ్యఫణితి. 29

క. నాదేహము నీకిచ్చితిఁ
గాదనక భుజింపు స్వామికార్యముసేయం
బ్రోడగల నాకు నిదె నీ
పాదంబులె దిక్కుసూవె పరమార్థముగన్. 30

వ. అనిన విని మదోత్కటుండు కాకంబుతోడఁ బల్కినట్లి
యమ్మృగధూర్తంబునకుం బ్రత్యుత్తరంబిచ్చినఁ బులి కది
యం జనుదెంచి సాష్టాంగ నమస్కారంబుచేసి వినయపూ
ర్వకంబుగా నిట్లనియె. 31

క. ఎవ్వరు నేఁటికి నామెయిఁ
గోరివ్విన మాంసంబు గలదు కొను మాఁకలియున్
నొవ్వియును దీఱు నంతట
నవ్వల నారోగ్యమగు మృగాధిప నీకున్. 32

వ. అని శార్దూలంబు పలికిన మృగేంద్రుం డిట్లనియె. 33

ఉ. గోవుల విప్రులం దఱిమి
కూడక ముట్టి భుజించు తచ్ఛరీ
రావృత మాంసపోషణము
నం దనిశంబును మేను పెంచుటన్
గా విటుఁ వంటి కల్మషవి
కారపు మేనులు భక్ష్యభోజ్యముల్
నీవు దొలంగు మాఁకటికి
నేఁడును నోర్చెద వ్యాఘ్రపుంగవా. 34

వ. అని మదోత్కటుండు పలికినఁ బుండరీకంబు సలజ్జావనత
వదన ఖిన్నత్వంబునం దొలఁగి చనినఁ దదనంతరంబ కథ
నకుం డతనిం గడియంజని మచ్ఛరీరంబున భవదాత్మరక్ష
ణంబు గావింపందగునన్న నక్షణంబ. 35

క. వడినుఱికి లొట్టిపిట్టను
మెడఁగొఱలఁ గఱచిపట్టి మేదినిమీఁదం
బడఁదిగిచిన శార్దూలము
నొడఁగూడిన నక్క తాను నుదరము వ్రచ్చెన్. 36

వ. వ్రచ్చి తచ్ఛరీరమాంసంబు మృగపతికిం బెట్టి తచ్ఛేషంబు
గోమాయు వ్యాఘ్ర కాకంబు లనుభవించె. 37

౨౦. పాపము బ్రద్దలుగాకమానదు.

ఉ. పొందుగ దుష్టబుద్ధియు సు
బుద్ధియు నాఁగ వణిక్కుమారు లా
నందముతోఁ జరింప నొక
నాఁడొకచోట సుబుద్ధిగాంచెఁ బెం
పొంద సొనారిటంకముల
నుంచిన కాంచనకుంభ మట్టి యా
కుందన మొక్కచోట నిడి
కూర్చిన కోమటిఁ జేరిచెప్పెఁ దాన్.

సీ. చెప్పవారిరువురు శీఘ్రింబచని రాత్రి
గొనివచ్చి తమపురంబునకు వెలిని
వృక్షమూలంబున వెలయ నిక్షేపించి
వెచ్చంబునకుమున్న పుచ్చినట్టి
నిష్కంబులిరువురు నెఱయవిభాగించు
కొని తమ యిండ్లకింపొనరఁబోయి
ప్రకటిత స్నేహసంపదఁబొంది యిరువురు
తొలఁగక మెలఁగంగ దుష్టబుద్ధి

గీ. తనదు చిత్తంబునందుఁ దద్ధనముఁదాన
యపహరించిన నంతయు నబ్బుననుచుఁ

దలఁచి యొక్కనాఁ డొంటిగాఁ దానయరిగి
త్రవ్వి యాభిందె వేగంబ పెల్లగించి. 2

క. కొనితెచ్చి యతిరహస్యం
బున నొకచోఁ బాఁతి దుష్టబుద్ధి సుబుద్ధిం
గని పలికె నాఁడు దాఁచిన
ధనమిండ్లకుఁ దేక మనకుఁ దడయఁగ నేలా. 3

క. అతిధార్మికుండు నరపతి
చతురుఁడు మంత్రియును బ్రజలు సజ్జను లగుటన్
మతిఁ దలఁక నేల మనకిది
సతముగఁ జేకూడెఁ బసిఁడి సర్వము ననుచున్. 4

వ. పలుక వైశ్యకుమారు లిరువురుం జని తరుమూలంబున ని
డిన నిక్షేపంబు పుచ్చుకొనుటకుం గ్రొచ్చి చూచి యప్పు
డచ్చోటఁ బసిండి గానిపోయిన తద్ఘాతం బుపలక్షించి
యొండొరులమీఁద నవిశ్వాసంబునొంది వివాదంబుసేయు
చు నప్పురంబు మహీశ్వరసమ్ముఖంబునకుం జని యత్తె
ఱంగెఱింగింప నతండును ధర్మాధికారులఁ దీర్ప నియోగింప
వారలును బంచదినపర్యంతంబు మీలోనం దెలిసిరండని
యనిపినం జని షష్ఠదివసంబునఁ బ్రభాతంబున నయ్యిరు
వురుం బాడచూపి నిలిచినప్పుడు దుష్టబుద్ధి ధర్మాధికా
రుల కిట్లనియె. 5

మత్తకోకిల. పూనిదీని విచారమేల సుబుద్ధితో నె హరించెమో
యానదానికిసాక్షి యచ్చట నంచితంబగువృక్షమే
కాని మానిసిఁ జెప్పఁజెప్పినఁ గల్లపెట్టెఁడు నన్ను స
న్మానితాత్మకులారమీరలు నాకుదిక్కని మ్రొక్కెనన్.

క. వెఱఁగుపడి వారలందఱు
నెఱయఁగ నొండొరులఁజూచి నేఁడాశ్చర్యం
బెఱుకపడఁ దరులచేతను
వఱలఁగఁ బలికించు నట్టివారలుఁగలరే. 7

వ. అనుచు ధర్మాధికారులు వైశ్యకుమారుల కిట్లనిరి. 8

గీ. పొద్దులేదు నేఁడుపోయి ప్రాతఃకాల
వేళ రండు పొండు వేగమనిన
నరిగి దుష్టబుద్ధి యాత్మీయజనకునిఁ
బ్రార్థనంబుచేసి పలికెనపుడు. ౯

సీ. తండ్రి యీహస్తగతంబైన యర్థంబు
నెట్టివానికిఁ బాలువెట్టనేల
వాఙ్మాత్రమున నీకు వశమైన పనిగానఁ
జెప్పెద నామాట చిత్తగింపు,
వృక్షకోటరము ప్రవేశించి యీరాత్రి
నీవదృశ్యంబుగా నిలుచునంత
ధర్మాధికారులంతట రేపకడవచ్చి
యచటివృక్షము సాక్షియడుగఁదడవ

గీ. యిద్ధనంబు సుబుద్ధి గ్రహించెఁగాని
దుష్టబుద్ధికిఁ బనిలేదు దృష్టమనుచు
నీవు పలికిన నది తీఱిపోవుఁ బిదప
మనకుఁ గలకాల మెల్లను మనుట గలుగు. 10

వ. అనిన విని దుష్టబుద్ధికిఁ దజ్జనకుం డిట్లనియె. 11

చ. చెడుతరవాయి నిట్టిపని
చెప్పితిగాని ధనంబు కాంక్షకున్
గడపలలేను హీనమతి
గప్పినవానికి దుష్టబుద్ధి నా
నొడువఁగనున్న నిన్నియు త
నూభవుఁగాఁ గనునట్టి పాపపుం
జెడుగగు నాకు దుర్లభమె
చెప్పెడునారకబాధ పుత్రకా. 12

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనుఁ బ్రాజ్ఞుం డుపాయంబుచింతిం
చి పిదప నపాయంబునుం దలంపవలయు నని చెప్పిన తండ్రి
పలుకులు గైకొనక దుష్టబుద్ధి లోభాక్రాంతుండై బలా
త్కారంబున నతని నొప్పించుకొనిపోయి నిశామధ్యం
బునఁ దత్తరుకోటరంబున నిలిచి ప్రభాతసమయంబున. 13

సీ. ఆదుష్టబుద్ధి ధర్మాధికారులఁబిల్చి
కులముపెద్దలఁ గూర్చుకొనికడంగి

ధర్మబుద్ధియుఁ దోన తడయక చనుదేర
నావృక్షమునకు సాష్టాంగ మెరఁగి
సత్యంబు పలుకుము వృక్షమ సాక్షి వీవన్నఁ
బూని వనస్పతిలోననుండి
ధర్మబుద్ధి మొరంగి ధనముఁ గైకొనెఁగాని
పుచ్చుకోఁ డీదుష్టబుద్ధి యన్న
వాగ్విలాసంబు వినఁబడ్డ వారలెల్ల
నద్భుతంబంది కనుఁగొను నంతలోన
మ్రానుపలికినచోటు దా మహి నెఱింగి
పాటిమాలి యసత్యంబు పలికెననుచు. 14

వ. ఆధర్మబుద్ధి యంతరంగంబునఁ గోపోద్దీపితుండై. 15

సీ. కుజము వెసనెక్కి యామీఁది కొమ్మలరసి
తొలఁగ వీక్షించునపుడొక తొఱ్ఱఁగాంచి
యింగలంబును బూరియు నెసఁగఁ దెచ్చి
కోటరంబున నైచి యచ్చోటు దొలఁగ. 16

క. అనలజ్వాలాజాలము
తనదేహము చుట్టుముట్టఁ దల్లడపడుచున్
మునుకొని మొఱ్ఱలు వెట్టుచు
జనములపై దుష్టబుద్ధి జనకుఁడు వడియెన్. 17

గీ. పడిన సెట్టిఁజూచి పైఁబడి ధర్మాధి
కారులెల్ల బ్రిమసి కడిసి యడుగ

సుతుఁడు దుష్టబుద్ధిసుండు నన్నిటువంటి
యుడుకు చేసెననుచు నుసురు విడిచె. 18

వ. విడిచినంజూచి ధర్మాధికారు లత్తెఱఁగంతయు మహీకాంతు
నకుం జెప్పిన నతండు దుష్టబుద్ధిం గొఱుత వేయించి వాని
సర్వస్వంబునుం జూఱఁగొనియె. 16

